

Факултет инжењерских наука
Универзитета у Крагујевцу

Назив студијског програма: Индустијско инжењерство
Ниво студија: Мастер академске студије
Модул: Пословни информациони системи
Предмет: Менаџмент комуникацијама
Број индекса: 613/2013

Габријела П. Шолдић

**УПРАВЉАЊЕ КОМУНИКАЦИЈАМА У МАЛИМ И
СРЕДЊИМ ПРЕДУЗЕЋИМА СА АСПЕКТА ПРАВА
ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ КАО ОСНОВЕ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ИНОВАТИВНОСТИ**

мастер рад

Комисија за преглед и одбрану:

1. Проф. Др Ненад Грујовић
2. _____
3. _____

Датум одбране: _____

Оцена: _____

У оквиру овог завршног рада кандидат треба да проучи препоручену литературу и законе интелектуалне својине и иновације из области малих и средњих предузећа. На основу стеченог знања и прикупљених информација треба да установи све чињенице потребне за одређивање и ближе дефинисање самих процеса увођења иновација у малим и средњим предузећима. Потребно је описати степена иновативности истраживачких резултата и заступљеност иновација у малим и средњим предузећима. Такође је потребно сагледати и стање ових процеса у Србији.

Препоручена литература:

- [1] Марковић, М., Општи увод у право интелектуалне својине, Београд, 2007.
- [2] Марић, В., Заштита интелектуалне својине: Заштита интелектуалне својине у Србији, Академика – Центар за истраживање креативне економије, Београд, 2013.
- [3] Регионална привредна комора Панчево, "Интелектуална својина, ауторско право и законска регулатива за спровођење права интелектуалне својине", 2010.

Крагујевац,

Ментор:

Проф. Др Ненад Грујовић

Резиме рада: Заштита интелектуалне својина служе различитим циљевима али је њено постојање неопходно у истом индустриском и трговачком окружењу. Заштита има за циљ да шири технологију у општем интересу док права интелектуалне својине треба да обезбеде заштиту својине. Ако се при стварању изума не узимају у обзир права интелектуалне својине, нестаће сваки подстицај за развијање нових производа и поступака на којима би се развијала будућност. Подизањем свести о значају система интелектуалне својине међу малим и средњим предузећима унапредиће се њихова конкурентност на тржишту роба и технологија и њихово пословање биће обogaћено додатном вредношћу. Поред стандардних облика интелектуалне својине, као што су патенти, жигови и дизајн, којима се штите производи, процеси, услуге, брендови и друга средства компаније, посебну пажњу треба посветити и другим облицима интелектуалне својине. Рад је реализован у оквиру међународног WIMB TEMPUS пројекта, 543898-TEMPUS-1-2013-1-ES-TEMPUS-JPHES, Development of Sustainable Interrelations between Education, Research and Innovation at WBC Universities in Nanotechnologies and Advanced Materials where Innovation Means Business.

Кључне речи: Интелектуална својина, Заштита интелектуалне својине, Мала и средња предузећа.

Abstract: Protection of intellectual property serve different goals, but its existence is necessary in the same industrial and commercial environments. Protection aims to expand technology in the public interest as intellectual property rights should ensure the protection of property rights. If the creation of the present invention does not take into account the rights of intellectual property, will disappear every incentive to develop new products and processes on which to develop future. By raising awareness of the importance of intellectual property rights among small and medium-sized enterprises improve their competitiveness in the market of goods and technology and their business will be enriched with added value. In addition to standard forms of intellectual property such as patents, trademarks and designs, which protect products, processes, services, brands and other assets of the company, special attention should be paid to other forms of intellectual property. This paper has been realised in scope of the WIMB TEMPUS project, 543898-TEMPUS-1-2013-1-ES-TEMPUS-JPHES, Development of Sustainable Interrelations between Education, Research and Innovation at WBC Universities in Nanotechnologies and Advanced Materials where Innovation Means Business.

Keywords: Intellectual Property, Intellectual Property, Patents, Small and medium enterprises.

Изјављујем да је Мастер рад “УПРАВЉАЊЕ КОМУНИКАЦИЈАМА У МАЛИМ И СРЕДЊИМ ПРЕДУЗЕЋИМА СА АСПЕКТА ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ КАО ОСНОВЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ИНОВАТИВНОСТИ” резултат мог сопственог рада, а да су коришћене библиографске референце јасно наведене, као и сумарно у оквиру Литературе.

Крагујевац

20 јун 2014

Кандидат:

Габријела Шолдић

Потпис

САДРЖАЈ

1. УВОД	7
2. ОСНОВНЕ КАТЕГОРИЈЕ ЗАШТИТЕ	9
2.1. Ауторско и сродна права, право индустријске својине.....	9
3. ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ У ПРИВРЕДИ СРБИЈЕ	17
3.1. Основни принципи заштите интелектуалне својине	22
3.2. Интелектуална својина у функцији економског развоја МСП	27
3.3. Међународни пројекти подршке развоја интелектуалне својине у МСП	31
3.4. Учешће МСП у привреди Србије	33
3.4.1. Интелектуална својина и МСП у одабраним секторима...	35
4. ИНОВАЦИЈА КАО МОГУЋНОСТ ЗА НАЛАЖЕЊЕ ИНВЕСТИТОРА.....	39
4.1. Пројекат најбоље технолошке иновације	41
5. ЗАКЉУЧАК	43
6. ЛИТЕРАТУРА	45
Прилог 1. Пример конкурса за Најбољу технолошку иновацију.....	47

1.УВОД

У ери глобализације светског тржишта, са убрзаним развојем технологије и веће конкуренције, интелектуална својина и њена заштита постале су још важније. Интелектуална својина подстиче људско стваралаштво, померајући границе науке и технологије и обогаћујући свет књижевности и уметности. Сам појам интелектуалне својине означава посебна, специфична, права која имају аутори, проналазачи и остали носиоци права интелектуалне својине. Интелектуална својина није конкретно, материјално власништво над неким предметом, већ право односно скуп овлашћења које правни поредак земље признаје носиоцу права интелектуалне својине. Која су то овлашћења и на који начин се остварују, зависи о врсти дела које штитимо и правном саставу у којем тражимо заштиту.

У свом свакодневном пословању, мала и средња предузећа (МСП) су приморана да изнова врше иновације у циљу опстанка на тржишту. Она су усмерена на стварање нових производа и услуга, нових процеса, побољшање постојећих, израда новог дизајна, односно она су све више усмерена ка економској вредности интелектуалне својине.

Правни систем Републике Србије је скоро у потпуности усклађен са међународним стандардима и Република Србија је постала део међународног система за заштиту интелектуалне својине. Канцеларија која се бави пословима интелектуалне својине у Србији представља кључну институцију у овој области и обавља специјализоване активности и процедуре које се односе на: патенте, жигове, индустријске дизајне, географске ознаке и ознаке порекла, ауторско и сродна права. Завод за интелектуалну својину – Србије је такође задужен за спровођење међународних уговора у области заштите интелектуалне својине, као и представљање и заступање интереса Републике Србије у специјализованим међународним организацијама за заштиту интелектуалне својине.

Имајући у виду колико су важна улагања у развој иновативности МСП, као и у заштиту права интелектуалне својине, Влада Републике Србије је усагласила своју политику са политиком ЕУ. Успостављање националног иновационог система има за циљ да успостави сарадњу између привреде и научно истраживачких институција. Наиме, сектор МСП у Србији је мотор економског развоја и запошљавања, а такође и важан фактор за смањење великих регионалних диспропорција.

МСП доприносе свим економским показатељима, почев од броја предузећа, удела у укупном промету, БДВ (брuto додата вредност), увоз и извоз српске привреде.

Ипак, пошто МСП највише страдају услед промене у свом пословном окружењу, она су такође доживела негативне ефекте светске економске кризе, чиме је највише погођен њихов раст и развој. Чињница је да се раст и развој МСП не може заснивати на кршењу права интелектуалне својине. Улагања у иновације у МСП-а, посебно технолошке, које су доста блиске интелектуалној својини, су веома ниска. Важно је имати на уму да само примењена иновација може имати значај за развој МСП.

2. ОСНОВНЕ КАТЕГОРИЈЕ ЗАШТИТЕ

Захваљујући врло раним мултилатералним конвенцијама, подручје интелектуалне својине једно је од ретких грана права које ужива висок степен усаглашености у већини правних система. "Интелектуална својина" први пут се спомиње у сачуваној пресуди окружног суда Америчке савезне Државе Massachussets из 1845. године.

Пресуда се сматра првим писаним извором, који садржи термин интелектуалне својине. У правној теорији и литератури Француске, годину дана касније, односно 1846. године израз *propriété intellectuelle*, први пут употребио је Alfred Nion у свом делу "*Droits civils des auteurs, artistes et inventeurs*", што наводи на индицију да је овај израз био у употреби и раније.

Израз "Интелектуална својина" је дефинисан седамдесетих година прошлог века, од тренутка ступања на снагу Конвенције о установљењу Светске организације за интелектуалну својину. У члану два те конвенције дата је дефиниција интелектуалне својине: израз "Интелектуална својина" означава права која се односе на [1]:

- Књижевна, уметничка и научна дела,
- Интерпретације уметника интерпретатора и извођења уметника извођача, на фонограме и радио емисије,
- Проналаске у свим областима људске активности, научна открића,
- Индустријске узорке и моделе,
- Фабричке, трговачке и услужне жигове, трговачка имена као и на трговачке називе,
- Заштиту од нелојалне утакмице и сва друга права везана за интелектуалну активност у индустријској, научној, књижевној и уметничкој области.

2.1. Ауторско и сродна права, право индустријске својине

Интелектуална својина се дели у две категорије [2]:

- Ауторско право и сродна права- које обухвата дела књижевности, науке и уметности. Сродна права односе се на права и састав правне заштите уметничког изражаја, те заштите организацијских, пословних и финансијских улагања у извођење, производњу, дистрибуцију и радиодифузију ауторских дела.

-
- Право индустријске својине, која подразумева проналаске (патенте), жигове, индустријски дизајн, географске ознаке порекла и ознаке.

Права индустријске својине се обично деле на [2]:

- Тзв. проналазачко право (патенти, корисни модели, топографије интегрисаних кола, нове биљне сорте, know-how),
- Тзв. право знакова разликовања (жигови, имена порекла и географске ознаке, индустријски дизајн, пословно име) и
- Тзв. право конкуренције (сузбијање нелојалне конкуренције).

Већина креација ума, као што су проналасци, корисни модели, топографије интегрисаних кола, биљне сорте, know-how као практична примена идеја (знање, информација), играју битну улогу у стварању новог, додатог суштинског квалитета роба, одређених њиховим технолошким (функционалним, утилитарним) карактеристикама.

Друге интелектуалне креације, индустријски дизајн као и дела примењене уметности, служе као основа за надоградњу формалног квалитета неког производа, одређеног путем његовог новог визуелног, естетског изгледа.

Комерцијални симболи као жигови, пословна имена или ознаке географског порекла (имена порекла и географске ознаке), користе се за развијање тржишног и маркетиншког квалитета и услуга роба, тако што их међусобно разликују, или разликују компаније или географске регионе из којих они потичу, или одакле њихова потиче репутација, добар глас (goodwill) или трговачка вредност.

Суштина права интелектуалне својине није у томе да она дају позитивна власничка права на креације ума. Суштина је да је једна врста превентивног на право које се односи на одређене тржишне активности других лица ради спречавања неовлашћене комерцијализације креација ума ("производити, користити, продавати") без сагласности власника права, у оквиру различитих ограничења: временских, територијалних, изузетака фер употребе (нпр. слободна употреба у сврхе наставе) и јавног интереса (нпр. антитрустовска правила, заштита потрошача).

Осим тога интелектуална својина не даје право на искоришћавање креација ума; право да регулишу друга права везана за регулисање тржишта. Заштита интелектуалне својине је по својој природи привремена и усмерена је на каналисање интелектуалних креација у јавни домен једном када искључива права престану.

Ствари у јавном домену не могу бити присвојене у приватне сврхе и доступне су свакоме за слободно копирање и коришћење. Један од циљева патентног система је да стави нове технологије у јавни домен, кроз своје информативне функције.

На пример, признање патента зависи од откривања проналаска, тј. одавања тајности проналаска. Објављивање проналаска од стране завода за патенте чини га доступним јавности и омогућује другима да схвате проналазак, да буду њиме инспирисани и да га користе за истраживање или експерименте (зависно од патентног закона који се примењује) као ослонаца за даљи развој технологије. Такође, једном када истекне патент, јавности не само да је допуштено већ се и охрабрује да користи проналазак који припада јавном домену. Патенти за проналаске обезбеђују краћи рок заштите, али јаче право којим се спречава неовлашћено искоришћавање.

Ауторско право даје дужи рок за облике изражавања заштите, али слабије искључиво право којим се само омогућава спречавање копирања, док се заштита комерцијалних симбола, који представљају идентитет производа под променљивим тржишним околностима, може продужити без ограничења. За надградњу суштинских, формалних и маркетиншких квалитета производа доступни су следећи начини:

- Развој, заштита, искоришћавање и спровођење властитих креација ума као комерцијалних симбола;
- Продаја или куповина лиценци права интелектуалне својине од носилаца права или оснивање заједничких предузећа, или других облика трансфера технологија ;
- Проналажење или дизајнирање око заштићених интелектуалних креација користећи их као ослонац за изведена побољшања;
- Добијање техничких информација коришћењем метода реверзибилног инжињерства из јавно доступних, незаштићених производа за стварање побољшаних или еквивалентних, али различитих конкурентних производа, избегавајући акте забуне или ропске имитације. Треба поново подвући да, иако је реверзибилно инжињерство генерално прихваћено као лојална конкуренција и законита пракса, стално се мора водити рачуна да се избегне повреда права интелектуалне својине. Као правило, свако неовлашћено коришћење или производња патентираног проналаска пре истека патента представља повреду права;
- Слободно коришћење информација у јавном домену. С тим у вези важно је да се поштују права интелектуалне својине других тако што ће се претраживати одговарајуће базе података и проверавати правни статус пре почетка производње производа или коришћења комерцијалног симбола, како би се избегла повреда, кривотворење или пиратство права интелектуалне својине трећих лица ;
- Надгледање, претраживање и прибављање патентних информација са циљем да се повежу горе поменути ресурси. Патентна информација, као извор техничке, правне и пословне информације, садржи се у више од 60 милиона патентних

докумената, тај број се повећава сваке године за око 1 милион. Више од 70% најактуелнијих техничких информација појављује се само у патентним документима. Патентне информације се објављују од стране завода за патенте у свету у међународно стандардизованом облику и класификованом све чешће у електронском облику. Тако систем патентних информација омогућује мониторинг технолошког развоја и конкуренције.

Провера статуса патента и жигова, праћена и анализирана на дневној основи потребна је већ унапред с почетка истраживачког рада како се не би трошио новац. Она такође може да игра каталитичку улогу давањем инспирације и интелектуалног импулса проналазачима. Додатно, те информације могу бити корисне за идентификовање могућих партнера за добијање дозволом, Заједничка предузећа или кооперацију. Патентна информација је доступна углавном у патентним информационим центрима, националним патентним библиотекама, на папиру, CD- у и у многим земљама на Интернету.

Интелектуална својина може се посматрати и са правног и са економског аспекта. Правни аспект интелектуалне својине је у основи скуп права која штите одређени вид интелектуалне својине, под законом прописаним условима и са одређеним законским ограничењима. Економски аспект проширује концепт интелектуалне својине на оне облике интелектуалне имовине која није регулисана законом, а која се може користити као средство да се заштити инвестиција.

Најочигледнији пример овог проширеног концепта је пословна тајна или разне информације и знање које имају практичну примену и брзо комерцијализацију кроз пласман производа на тржиште. Интелектуална својина у свом ужем правном смислу, није средство економског развоја ако се не користи у привреди. Оно шта претвара интелектуално власништво у економску вредност јесте његова продуктивна употреба и комерцијализација.

Економски поглед на интелектуалну својину фокусира се на вредности имовине која се налази у склопу интелектуалне својине а које могу бити материјализоване само ако се користе у економији, без обзира да ли су правно заштићене или не. Интелектуална својина доноси корист друштву, посебно потрошачима, кроз унапређење вредности и обезбеђивање гаранције квалитета. Робне марке и ознаке географског порекла могу омогућити потрошачима да се направи разлика између роба и услуга различитих произвођача и да изаберу оне производе чијој репутацији верују највише.

Они такође представљају сталну везу између произвођача и његов производа и охрабрују их да буду одговорни за ефикасност и квалитет производ. У неким ситуацијама је стратешки боље за бизнис да се прибегне тзв. „меке“ интелектуалне својине, која је, заштита одређене имовине у облику пословне тајне, а не правна заштита у виду патента.

У земљама у транзицији као што је Србија, право интелектуалне својине има додатну функцију, са становишта текуће економске политике, а то је привлачење директних страних инвестиција. Ефикасна правна заштита и посебно ефикасно спровођење права интелектуалне својине несумњиво охрабрује стране компаније да пребаце своју производњу и услуге у земљу, на основу нових технологија, реномиране трговинске и услужне жигове, као и тзв. креативну индустрију.

Економска корист од интелектуалне својине са макроекономског аспекта је вишеструка јер се стимулише економски развој, доводи до раста БДП-а, повећање извоза, веће вредности роба, стимулише се истраживање и развој, смањује одлив мозгова...

Из горе наведеног, интелектуална својина састоји се од различитих елемената који се могу комбиновати да би се осигурала ефикасна заштита. Основни специфични облици заштите обезбеђују се [1]:

- Путем права индустријске својине (патенти за проналаске, корисни модели, индустријски дизајн, жигови и тд.) која се односе на отеловљене креације ума у корисном производу, или стављање комерцијалног симбола на корисни производ или на медијум изражавања;
- Путем ауторског права које се односи на отеловљење уметничких или корисних креација ума на телесни медијум изражавања.

Допунски облици заштите – као општа врста и друга линија одбране у одсуству специфичне заштите – предвиђени су на основу закона против нелојалне конкуренције, посебно одредби које се односе на заштиту неоткривене информације путем пословне тајне, заштиту против узимања неоправдане предности или проузроковања забуне на тржишту у току конкуренције.

Коначно одређени неспецифични комплементарни облици заштите могу бити засновани на општим принципима и институцијама правног система, посебно привредног или грађанског (облигационог) права, радног права (везано за креације запослених, заштиту пословне тајне и тд.) и управног и кривичног права (које се односи на кривотворење и пиратство, и тд.).

Најуопштеније говорећи, свака земља на основу свог законодавног суверенитета и територијалног принципа има своје законе о интелектуалној својини и свој национални систем организација које функционишу у области заштите интелектуалне својине. Национални закони о интелектуалној својини и пракса се разликују од земље до земље, и ако су прихваћени неки глобални минимални стандарди и постигнут одређен степен хармонизације кроз међународне уговоре, посебно Париску конвенцију о заштити индустријске својине, Бернску конвенцију о заштити књижевних и уметничких дела, Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине (ТРИПС споразум),

Уговор о жигованом праву и Уговор о патентном праву. Хармонизација је у сталном напретку [3].

Осим тога одређени глобални и регионални системи за подношење пријава и признање патената, жигова, индустријског дизајна и имена порекла, омогућавају стицање заштите за одређена права интелектуалне својине, посебно кроз Уговор о сарадњи у области патената (ПЦТ), Мадридски аранжман о међународном регистровању жигова, Хашки аранжман о међународном пријављивању и регистровању модела и узорака и Лисабонски аранжман за заштиту имена порекла и њихово међународно регистровање [4].

Патент је искључиво право признато за проналазак неког производа или поступка који обезбеђује ново техничко решење одређеног проблема који има инвентивни ниво и који је индустријски применљив. Испуњеност тих услова се испитује у поступку суштинског испитивања.

Он пружа заштиту за проналазак власнику патента, који се признаје у ограниченом периоду од 20. године. да вежба ово ексклузивно право за економску експлоатацију заштићеног проналазак.

Власник патента има право да спречи свако треће лице које није део договора да [4]:

- Користи производ који је третиран као заштићени проналазак,
- Израда, понуда, употреба, увоз или извоз,
- Испоручи производе који чине битне елементе проналазак лицима која нису овлашћена за коришћење тог проналазак.

Мали патент је право којим се штити нови индустријски применљив проналазак. Предмет ситне патентне заштите је решење у вези са изградњом производа или поставци њених саставних делова. За мали патент постоји детаљна процена проналазак, поступак се заврши са формалном проценом. Примена малог патента се не објављује. Мали патент има ограничено време трајање, 10 година, уз напомену да захтев за суштинско испитивање мора бити достављено до шесте године након чега се може тражити продужење са применом за 2 +2 године.

Жиг је знак разликовања у идентификацији одређене робе или услуге. Његово порекло потиче из давнина када су занатлије користиле за репродукцију своје потписе или "трагове" на њиховој уметности или производима. Заштита жига такође спречава нелојалну конкуренцију и кривотворења и спречава да се производи са тим ознакама даље продају [4].

Индустријски дизајн је украсни или естетски изглед објекта. Дизајн се може састојати од тродимензионалне карактеристике, као што су облик или површине објекта, или

дводимензионалне функције као што су узорци, линије или боја. Да би се заштитио, индустријски дизајн мора да буде нов или оригиналан. Индустријски дизајн је оно што чини одређени објекат атрактивним и привлачним, тако да допуњује комерцијалну вредност производа и побољшава продају на тржишту.

Географска индикација је знак коришћен на роби која већ има специфично географско порекло и има квалитете и добру репутацију, што је углавном резултат тог места порекла. Нормално, географска ознака се састоји од имена места порекла робе. Потрошачи разумеју географске индикације првенствено као посебним акцентом на порекло и квалитет производа, тј., специфичност.

Интелектуална својина и МСП је један од стубова светске економије, посебно у транзиционим економијама. Они обезбеђују већину радних места и стварају нова, имају највеће учешће у додатној вредности, промету, добити, а у већини развијених економија, у извозу. Данас, у условима динамичног развоја конкуренције, мала и средња предузећа су у потрази за шансом да преживе, да расту и да се развијају на расположивим знањима и вештинама, флексибилношћу, новим изумима, а у брзини да реагују на тржишне сигнале и промене у пословно окружење.

У овом процесу, малим и средњим предузећима је све теже да расту у изолацији без сарађивања са центрима знања (универзитети, институти, лабораторије и сл), консултације са јавним институцијама, а у исто време са другим МСП, удруживање врло често у различитим облици пословних удружења.

Имајући у виду различите фазе у развоју производа или услуга и број актера у пословном окружењу, интелектуалне својине и њене заштите су све више и више значајане у свакодневном пословању МСП.

Развој конкурентности на домаћем и страним тржиштима постао је императив за МСП. Све дефиниције стреса конкурентности, као њеног интегралног дела, улога је иновациј. Развој иновација у малим и средњим предузећима је практично неодвојив од интелектуалне својине.

Интелектуална својина и заштита њених права представља капитализацију иновације кроз стварање новог производа, услуге, процеса или знака, али која нема вредност и значење ако није комерцијализована на тржишту. Колико су МСП свесна да препознају значај интелектуалне својине у транзицији земље као што је Србија? Посебно, узимајући у обзир претходну деценију и изолацију тржишта Србије, право интелектуалне својине је у функцији генерисања добити за многе МСП. Истовремено, ова деценија је потврда драматичане промене у светској економији оријентисане ка економији знања, у време када је већина српских МСП није имала приступ новим технологијама и информацијама и односима са различитим актерима ; то је био период заостаје [5].

Данас, српска МСП су свесна да су на ниском технолошком нивоу и иновативности, и суочавају се са чињеницом да њихов даљи развој не може да се заснива на кршењу права интелектуалне својине, али на убрзаном сустизања ка развоју предузетничке економије засноване на знању.

Имајући све ово у виду, улога јавног сектора треба да се заснива на подизању свести код МСП о значају заштите интелектуалне својине, али и на стварању правилних услова тако да процедуре за заштиту буду једноставне, приступачне и доступне.

Истовремено, сегмент - политика заштите интелектуалне својине- треба да буде потпуно интегрисан и да буду део подршке за политику иновативних МСП.

3. ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ У ПРИВРЕДИ СРБИЈЕ

Стварање модерне европске и конкурентне тржишне привреде представља горњи развојни приоритет, а и основни принцип интеграције у ЕУ. Србија је показала своју посвећеност да се спроведу правне и економске реформе и постигне напредак у стварању повољнијег бизнис окружења. Ипак, српску привреду карактерише низак ниво конкурентности.

Према недавној анализи Светског економског форума „Глобални индекс конкурентности Србије“ Србија је на 96. месту (од 139 земаља), а према истраживању „Светске банке“ на 88. месту (од 183 економије). После неколико година, са позитивним макроекономским показатељима, од средине 2008 Србија је почела да доживљава утицај светске економске кризе. Дошло је до пада у страној валути ликвидност и депресијације динара, као и успоравања привредне активности, извоза и увоз. Након раста БДП-а у 2007 од 5,4%, у 2009 је био пад од -3,5%. Стопа незапослености порасла са 13,6% у 2008 на 23,9% у 2012. Години [5].

Табела 1: Основни индикатори економских кретања

	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Реални раст БДП-а (у %) ¹⁾	5.4	3.6	5.4	3.8	-3.5	1.0	1.6	-1.5	2.5	0.4
Потрошачке цене (у % у односу на исти месец претходне године) ²⁾	17.7	6.6	11.0	8.6	6.6	10.3	7.0	12.2	2.2	2.3
Девизне резерве НБС (у млн евра)	4,921	9,020	9,634	8,162	10,602	10,002	12,058	10,914	11,189	10,428
Извоз робе и услуга (у млн евра) ³⁾⁸⁾	5,329	6,948	8,687	10,157	8,478	10,070	11,472	11,829	14,378	3,416 ⁹⁾
- стопа раста у % у односу на претходну годину	19.1	30.4	25.0	16.9	-16.5	18.8	13.9	3.1	21.5	16,5 ⁹⁾
Увоз робе и услуга (у млн евра) ³⁾⁸⁾	-9,612	-11,970	-16,016	-18,843	-13,404	-14,643	-16,627	-17,153	-18,023	-4,131 ⁹⁾
- стопа раста у % у односу на	0.7	24.5	33.8	17.6	-28.9	9.2	13.6	3.2	5.1	2,0 ⁹⁾

претходну годину										
Текући рачун платног биланса ⁴⁾⁸⁾										
(у млн евра)	-1,778	-2,356	-5,053	-7,054	-1,910	-1,887	-2,870	-3,176	-1585	-314 ⁹⁾
у % БДП-а	-8.8	-10.1	-17.7	-21.6	-6.6	-6.7	-9.1	-10.7	-5.0	-4,3 ⁹⁾
Незапосленост по Анкети (у %) ⁵⁾	20.8	20.9	18.1	13.6	16.1	19.2	23.0	23.9	22.1	20.8
Зараде (просечне за период, у еврима)	209.7	260.0	347.1	400.5	337.4	330.1	372.5	364.5	388.6	361.4
Републички буџетски дефицит/суфицит (у % БДП-а) ⁶⁾	0.7	-1.7	-1.1	-1.9	-3.3	-3.5	-4.1	-5.7	-4.8	-8.6
Консолидовани фискални резултат (у % БДП-а)	1.1	-1.5	-1.9	-2.6	-4.5	-4.8	-5.0	-6.6	-5.0	-7.7
Јавни дуг Републике Србије (спољни + унутрашњи, у % БДП-а) ⁶⁾⁷⁾	52.2	37.7	31.5	29.2	34.7	44.5	48.2	60.0	63.7	65.1
Курс динара према долару (просек у периоду)	66.87	67.03	58.39	55.76	67.47	77.91	73.34	88.12	85.17	84.47
Курс динара према долару (крај периода)	72.22	59.98	53.73	62.90	66.73	79.28	80.87	86.18	83.13	83.89
Курс динара према еврџ (просек у периоду)	82.99	84.11	79.96	81.44	93.95	103.04	101.95	113.13	113.14	115.75
Курс динара према еврџ (крај периода)	85.50	79.00	79.24	88.60	95.89	105.50	104.64	113.72	114.64	115.38
МЕМОРАНДУМ:										
БДП (у млн евра)	20,306	23,305	28,468	32,668	28,952	27,968	31,472	29,601	31,994	7.251 ⁹⁾
¹⁾ У сталним ценама претходне године.										
²⁾ Цене на мало до 2006. године.										
³⁾ Размена с Црном Гором регистрована је према припадајућим трансакцијама од 2003.										

године.	
⁴⁾ У складу с ВРМ5, део процењених дознака пребачен је из финансијског у текући биланс.	
⁵⁾ Извор: Анкета о радној снази, РЗС.	
⁶⁾ Извор: Министарство финансија РС за јавни дуг и НБС за процењени БДП.	
⁷⁾ Државне ХоВ по номиналној вредности.	
⁸⁾ Од 1. јануара 2010. РЗС, према препорукама Канцеларије УН, увео је општи систем трговине, који представља шири концепт и код извоза и увоза. Обухвата сву робу која улази на економску територију земље или је напушта, са изузетком робе која је у транзиту. Упоредиве податке РЗС је објавио за 2007, 2008. и 2009. годину. Претходне године су дате према специјалном систему трговине.	
⁹⁾ Процена НБС.	

Раст спољнотрговинске активности довела је до повећања спољнотрговинског дефицита, што представља највећу претњу за одржавање макроекономске стабилности. Због доминације производа ниже фазе прераде (сировине и полупроизводи), извоз се карактерише неповољном структуром, што значајно утиче на њену конкурентност, као добро. Спољно трговинска размена робе - Србије током претходних година јасно показује пораст увоза у односу на извоз.

Буџетска средства за науку и технологију нису показала значајан напредак и остала су на око 0,3 % од бруто домаћег производа (БДП), а да није било већих улагања у научни инфраструктуру. Слаба повезаност универзитета и истраживачких и развојних институција са предузећима довела је до недовољног и ограниченог протока знања - know-how, недостатак примене научних и технолошких истраживања да повећају ниво иновативности (у области производа, производње, дизајна, маркетинга) и модернизацији техничког и технолошког процеса производње.

Све у свему, српска привреда је још увек у фази надокнаде дубоког пада у последњој деценији 20 века [5]. У 2008. БДП Србије био је на нивоу од око 80 % БДП-а из 1990 године., а индустријска производња од око 50% тадашње индустријске производње, а инвестиције су биле на нивоу од око 45 % од остварених инвестиција у 1990. Многе препреке за економски развој су и даље присутне: релативно низак ниво укупне привредне и инвестиционе активности, висок ниво незапослености, питања спољног дуга, висок спољнотрговински дефицит, високе социјалне тензије, и низак ниво конкурентности привреде [5].

Стратегија економског развоја 2006-2013 [6], <http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html>, може се сматрати општим документом, који дефинише приоритете развоја српске привреде. Стратешки документи усвојен у каснијој фази дефинише политику сигурног

сектора, као што су стратегија раста извоза, стратегија развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа, стратегија регионалног развоја, стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије.

Према стратегији привредног развоја 2006-2013 Република Србија има главну дугорочну конкурентску предност у знању, које ће користити кроз реформу образовања са јачим нагласком на истраживању и примену иновација као и бржим развојем нових информација и комуникационе технологије. Суштина ове стратегије је подизање укупне конкурентске способности српске привреде кроз непоколебљиво спровођење свих транзиционих и реформских процеса који могу да активирају развојне потенцијале земље (људске, материјалне и природне) и да Република Србија постане атрактивна за бржи развој приватног сектора и повећан долазак страног капитала.

Основни приоритет је успостављање тржишне економије у циљу одржавања унутрашње и спољашње макроекономске равнотеже (стабилност цена и равнотежу плаћања). Ова стратегија, међутим, никада није достигла своју пуну примену, али приоритети су дефинисани и наставиће да се даље формирају преко других стратешких докумената или секторске политике: за раст и реструктурирање извоза; повећање домаћих и страних директних инвестиција; повољна инвестициона клима; раст и развој малих и средњих предузећа; уравнотежен регионални развој; одрживи развој; континуирани процес образовања и примену иновација.

Циљ ове стратегије је да оствари раст извоза робе и услуга и да утиче на промену структуре извоза како би се повећао удео производа више фазе прераде, односно да у укупном извозу капитална роба широке потрошње буде представљена са 65 одсто, уместо 43 одсто. Она такође предвиђа освајање нових тржишта. Након анализе, представљена су кључна тржишта за извоз која су, поред Европске уније, земље потписнице ЦЕФТА споразума, затим Русија, Украјина, Белорусија и Казахстан, као и земље Блиског истока и Северне Африке.

Реализација ових циљева ослања се на два стуба: изградњу капацитета малих и средњих предузећа (пре свега средња предузећа) за извоз; успостављање система подстицаја за прилив страних директних инвестиција које су извозно оријентисане.

Стратегија развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа - израда нове стратегије која ће дефинисати приоритете привредног развоја Србије до 2020 године, је у току. Визија стратегије је стварање предузетничке економије, засноване на знању и иновацијама, са главним циљем да се створи оквир за успостављање одрживог, међународно конкурентног и извозно оријентисаног сектора МСП.

Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије има визију за Србију као земљу у којој научници достижу иновације европских стандарда, доприносе укупном нивоу знања друштва и унапређују технолошки развој привреде са фокусом на листу

националних научних приоритета. Као крајњи циљ, он дефинише успостављање националног иновационог система као комплексне мреже од јавних предузећа, компанија, универзитета, истраживачких и развојних института, професионалних удружења, финансијских институција, образовне и информационе инфраструктуре за развој и примену научних и технолошких знања и успостављање засновано на знању економија.

Стратегија дефинише седам националних приоритета у домену науке и технологије :биомедицина, нови материјали, заштита животне средине и климатске промене; енергија и енергетска ефикасност, пољопривреда и храна, информационе и комуникационе технологије, и унапређење државног одлучивања и афирмација националног идентитета.

Стратегија регионалног развоја представља први стратешки развојни документ, <http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html>, из области регионалног развоја и дефинише основне развојне приоритети регионалног развоја земље и начине да их постигне. Ова стратегија има за циљ постизање регионалног развоја Србије кроз подизање регионалне конкурентности, смањење регионалних разлика, и изградња институционалне регионалне инфраструктуре. Стратегија је заснована на следећим принципима регионалног развоја :

- Свеобухватна регионална политика за целу Србију, са фокусом на регионални подстицај према развојним проблемима појединих региона,
- Партнерство између локалних самоуправа у процесу регионалног развоја,
- Постепена покрајинска децентрализација,
- Усклађивање активности Министарства са ЕУ и СТО (Светска трговинска Организација) законодавство и други међународни партнери,
- Стабилност финансирања система за равномерни регионални развој.

Стратегија за смањење сиромаштва дефинише стратешке правце за смањење сиромаштва у Србији. Упутства се заснивају на привлачењу СДИ, креирања нових радних места, смањење незапослености, и подизање конкурентности српске привреде, посебно малих и средњих предузећа. Ова стратегија такође истиче значај иновација за стварање нових тржишних предности и економски раст.

Стратегија развоја стручног образовања захтева висок степен стручност и компетентност радне снаге. Због тога је од великог значаја да дефинише образовне профиле и занимања у складу са потребама нове економске реалности и принципима за одрживи развој. Стратегија предвиђа рационализацију средњом стручном спремом. Школска мрежа у складу са потребама привреде, тржишта рада, локалних заједница, захтевима који произлазе из праваца друштвеног и економског развоја, као и у складу са жељама и могућностима ученика.

3. 1. Основни принципи заштите интелектуалне својине

Заштита интелектуалне својине заснована је на једном броју принципа усмерених на осигурање пожељног баланса између приватних и јавних интереса, искључивих права и слободне конкуренције. Основни принцип у тржишној економији је слобода конкуренције, одакле следи да је слободно коришћен јавни домен правило, интелектуална својина изузетак.

Интелектуална својина као приватно право је доступна само под одређеним условима за нова, оригинална, неочигледна или дистинктивна дела интелектуалне креације, која превазилазе јавни домен и интелектуалну својину других. Практична последица ове ситуације је да тржишно право слободне употребе информација у јавном домену и незаштићених техничких (функционалних, утилитарних) карактеристика у области јавно доступних производа генеричних који нису подобни за заштиту, или за које је заштита истекла, обично је прихваћено и охрабрено, под условом да не постоји вероватноћа забуне везана за извор производа, и да присвајање не може бити квалификовано као потпуно копирање или ропска имитација достигнућа која има дистинктивне карактеристике [7].

Са тим у вези реверзибилно инжињерство је уобичајено практиковано у индустрији за јавно доступне, незаштићене производе конкурената, са циљем да се проучи технологија отеловљена у производу и евентуално произведе конкурентни производ без нарушавања правила против нелојалне конкуренције.

Други важан принцип је ограничење заштите креација ума и комерцијалних симбола. На пример, интелектуална својина не штити идеју као такву, у апсолутном смислу, већ само израз те идеје специфични (путем ауторског права) или практичну примену идеје (знања, информације, у корисном производу).

Са друге стране сматра се законитим конкурентним понашањем, а и охрабрује се, даље развијање патентираног проналаска за деривативни нови производ али не процес који вређа патента већ производи исте или боље резултате од патентираног проналаска (тзв. "проналажење или дизајнирање око").

У последње две године, Србија је остварила напредак у јачању законодавства у области заштите права интелектуалне својине и изградњи институција одговорних за надзор, поштовање и спровођење закона. У октобру 2007.год., Влада је именовала Завод за интелектуалну својину (ЗИС), <http://www.zis.gov.rs/>, за координатора активности везаних за интелектуалне својине у процесу евро-интеграција, а од 1. октобра 2010. год., Србија је постала чланица Европске патентне организације, <http://www.epo.org>.

Приоритет сада је спровођење закона, посебно у смислу изградње капацитета инспекцијских органа. Право интелектуалне својине је у надлежности неколико институција и то: ЗИС (се бави ауторским и сродним правима, патенти, жигови,

индустријски дизајн, индикације географског порекла, топографију интегрисаног коло), Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (за вино и жестока пића, заштита од биљних сорти, односно заштите права оплемењивача биљних сорти), Министарство економије и Регионалног развоја, <http://www.mrrls.gov.rs>, заштита неоткривених информација).

Србија има дугу традицију правне заштите интелектуалне својине (била је–једна од 11 држава која је основа Париске уније за заштиту интелектуалне својине у 1883). Увек отворена да уведе високе стандарде заштите, Србија је пратила и имплементирала велики број међународних конвенција овог подручја у својим прописима. Посебно после 2000 год., у контексту европских интеграција, Србија је интензивирала усклађивање домаћих прописа са правним актима ЕУ [8].

Што се тиче институционалне основе за заштиту интелектуалне својине, неопходно је имати у виду да та субјективна ауторска и сродна права која се стичу на основу чињенице да су интелектуална добра која су у процесу заштите, што значи да постоји административни поступак за стицање права. Супротно од овога, сва субјективна права индустријске својине су стечена у управном поступку.

Централни орган управе за заштиту интелектуалне својине је Завод за интелектуалну својину Србије (ЗИС), који спроводи управни поступак за стицање свих индустријских имовинска права. Такође, на основу важећих прописа, Министарство пољопривреде, има надлежност да спроведе управни поступак за заштиту ознака географског рода за лозе, ракије и других производа на бази алкохола.

Законом о ауторском и сродним правима, <http://www.zis.gov.rs/prava-is/autorsko-pravo/html>, уређују се права аутора књижевних, научних, стручних и уметничких дела, право извођача, право првог издавача слободног дела, права произвођача фонограма, видеограма, приказује и базе података, као и права издавача штампаних издања (сродна права), као и начин остваривања ауторског и сродних права и судска заштита тих права. Ауторов рад је оригинална духовна творевина аутора, изражена у одређеној форми, без обзира на његову уметничку, научну или другу вредност, његову намену, величину, садржину и начин израз, и омогућава јавно саопштавање свог садржаја.

Као ауторов рад посебно се сматра следеће [9]:

- Писана дела (књиге, брошуре, чланци, преводи, рачунарски програми у било којим облицима њиховог изражавања, укључујући и припремни материјал за њихову производњу итд);
- Говорна дела (предавања, говори, итд.);

-
- Драмска, музичка драма и, кореографија и пантомимска дела, као и фолклором заснована дела;
 - Музика, са или без текста;
 - Филмска дела (кинематографска и телевизијска дела)
 - Ликовне радове (слике, цртежи, скице, графике, скулптуре, итд)
 - Дела архитектуре, примењене уметности и индустријског моделирање;
 - Картографска дела (географске и топографске карте);
 - Планови, нацрти, модели и фотографије;
 - Позориште.

Ауторска права и правна заштита не обухвата опште идеје, поступке, методе рада или математичке концепте као што су [3]:

- Закони, подзаконски акти и други прописи;
- Службени материјали државних органа и органа који врше јавну функцију;
- Службени преводи прописа и званични материјал државних органа и органа који обављају јавну функцију;
- Акти у управном или судском поступку.

Закон дефинише : аутора, ко-аутора, који остварује право на ауторском делу чији аутор је непознат, садржај ауторског права, ограничење ауторског права, правне лиценце, пренос ауторских права, ауторов уговор и друге врсте уговора који се односе на ауторска права и њихову реализацију, ауторово дело створено у току трајања радног односа, права која се односе на ауторска права, које врше ауторска и сродна права, успостављање колективне организације, колективна организација рада за лиценце издавања, процедуре и правила за успостављање тарифа, обавезе колективних организација и корисника обавезе, надзор од компетентног тела под радом колективних организација, надлежност Комисије за ауторска и сродна права, састав и именовање Комисије за ауторска права и сродна права, као и поступак пред комисијом и њени задаци, записи о аутору дела и предмета сродних права, заштиту ауторских и сродних права и кривичне одредбе.

Закон о патентима, <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/sr/me/me005sr.pdf>, уређује правну заштиту проналазака. Патент је право признато за проналазак из било које области технике, који је нов, има инвентивни ниво и индустријски применљив. Предмет проналаска заштићеног патентом може бити производ (нпр. уређај, супстанца,

композиција, биолошки материјал) или поступак и може бити у вези са : производом који се састоји од биолошког материјала или који садржи биолошки материјал ; поступак кроз који биолошки материјал је произведен, обрађен или коришћен; биолошки материјал који је изолован из природних окружење или је произведен техничким поступком, чак и ако је постојао у природи.

У Републици Србији постоји могућност заштите проналазака. Овај закон дефинише такође и изузећа од патентбилности, услове за заштиту патента, поступак за признавање патента, права патента, ограничење патента права, трајање и престанак права патента, спровођење сертификата о додатној заштити патената, као и право на патент трговања.

Осим тога, Закон о патентима дефинише право на интелектуалну својину у оквиру Европске примене патента или европског патента, на основу Конвенције о европском патенту, као и међународна пријава која се подноси на основу Споразума о сарадњи у области патената, као и услови за упис у регистар агената.

Закон о жиговима, <http://www.zis.gov.rs/prava-is/zigovi>, уређује поступак добијања и заштите права на знак у промету роба, тј услуга. Жиг је право да штити знак који служи у процесу трговине за разлику робе, односно услуга једног физичког или правног лица од исте или сличне робе, односно услуга другог физичког или правног лица.

Жиг се сматра такође на коришћење жига који је међународно регистрован за територију Републике Србије, у складу са Мадридским споразумом о међународној регистрацији жигова. Овај закон дефинише предмет и услове заштите, поступак заштите и улазак у регистар та жигове.

Закон о правној заштити индустријског дизајна, регулише поступак добијања, http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_en/pdf_dizajn/dizajn_zakon.pdf, и заштиту права на индустријски изглед или занатских производа. Под изгледом производа сматра се општи визуелни утисак који производ чини на информисаност потрошача или корисника. Закон дефинише: појам индустријског дизајна, захтеве за заштиту индустријског дизајна, индивидуални карактер индустријског дизајна, индустријски дизајн производа као саставни део производа, доступност индустријског дизајна у јавности, индустријски дизајн који не може бити заштићени, право на заштиту индустријског дизајна, трајање заштите, поступак заштите индустријског дизајна, регистри, међународна регистрација индустријског дизајна, агенције, агенти регистар, пријаву и захтев за признавање права на индустријски дизајн.

Одредбе овог закона примењују се у поступку добијања и заштите индустријског дизајна, који је међународно регистрован за територију Републике Србије, у складу са Хашким споразумом о међународној регистрацији индустријског дизајна, као и о свим питањима која нису регулисана Хашким споразумом.

Закон о заштити топографија интегрисаних кола, уређује предмет, услови и субјекти заштите топографија интегрисаних кола права субјеката и њиховог остваривања начин, права привредног друштва или другог правног лица у коме је топографија настала, http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf_tik/tik_zakon.pdf, као и ограничења у вези заштите топографија интегрисаних кола.

Топографија, у смислу овог закона, јесте на било који начин приказан тродимензионални распоред елемената, од којих је најмање један активан, и међувеза у интегрисаном колу, или такав тродимензионални распоред припремљен за производњу одређеног интегрисаног кола. Интегрисано коло, у смислу овог закона, јесте готов производ или међупроизвод у коме се остварује одређена електронска функција и у коме су елементи, од којих је најмање један активан, и међувезе интегрално формирани у комаду материјала или на комаду материјала, односно и у комаду и на комаду материјала. Производ може бити у готовом стању или полу - готов производ.

Овај закон не штити технологију која се користи у производњи топографије или интегралних кола, информације чувају у интегрисаном колу, идеје, процедуре, процеси, системи, методи рада, концепти, принципи или открића, без обзира на начин на који су описани или објашњени.

Топографија која се састоји од комбинације елемената и интерконекија које су генерално познате ће бити заштићена само ако испуњава услове прописане овим законом. Заштита топографије може се тражити у року од две године од дана њене прве комерцијалне употребе било где у свету. Ако топографија није комерцијално коришћена, заштита топографије може се тражити у року од 15 година од дана њеног настанка. Право на заштиту топографије лежи са својим творцем, односно његов правни следбеник или послодавац. Ако још стваралаца створи топографију, они имају заједничко право на заштиту.

Правна заштита топографије остварује се у управном поступку на челу са ауторитетом који је надлежан за послове интелектуалне својине. Одлуке надлежног органа су коначне и не може се покренути управни спор против њих. Такође, овај закон регулише поступак за заштиту топографије, примене држављана у иностранству, садржај примене и процене примене.

Закон о заштити биљних сорти одгајивача уређује услове, начин и поступак за заштиту одгајивача биљних сорти. Поступак за стицање права одгајивача биљних сорти врши се у Министарству пољопривреде.

Закон о ознакама географског порекла регулише поступак добијања и заштите ознака географског порекла. Индикације географског порекла су име порекла и географска ознака. Систем заштите, као и остваривање права на коришћење ознаке географског

порекала на оне производе, су регулисани посебним законским актима у надлежности Министарства Пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Закон посебно дефинише следеће: рок имена порекла, појам географске индикације, шта се сматра ознаком географског порекла, порекло сировине, имена која не могу бити заштићена, поступак правне заштите, регистара и регистрације, питања доступности документације, међународно регистровање ознаке географског порекла и регистровање ознаке географског порекла на нивоу Европске уније, садржај података на одређени производ карактеристике (спецификација), контрола квалитета и специфичности производа, поступак о захтеву за признавање ознаке географског порекла, поступак о признавању примене статуса овлашћеног корисника ознаке географског порекла, као и промене у вези са оним корисницима, садржајем и обимом њихових права, употреба ознака географског порекла, као и незаконите радње, оглашавање ништавим одлука о признавању ознаке географског порекла, односно одлуку о признавању статуса овлашћеног корисника ознаке географског порекла, престанак ознаке географског порекла, престанак и укидање статуса овлашћеног корисника ознаке географског порекла, привремене мере, као и казнене одредбе.

3.2. Интелектуална својина у функцији економског развоја МСП

Узимајући у обзир значај налаза и препорука Европске Комисије, Србија чини све напоре да усклади све релевантне политике са политиком ЕУ. Приоритети економског развоја - директно или индиректно утичу на развој иновација и заштите интелектуалне имовине у Србији. Као најрелевантније можемо истаћи научну и технолошку Стратегију развоја 2010-2015 и Стратегију развој конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа 2008-2013.

На основу анализе научних области у Србији, научна и технолошка Стратегија развоја 2010-2015, је идентификовала седам националних приоритета http://www.kombeg.org.rs/Slike/CeTranIRazvojTehnologija/Statika/strategija_prelom.pdf:

- Биомедицина
- Нови материјали и науке
- Заштита животне средине и климатске промене
- Енергетика и енергетска ефикасност
- Пољопривреда и храна
- Информационе и комуникационе технологије

-
- Унапређење државног одлучивања и афирмација националног идентитета

Будући акциони план предвиђа предузимање следећих мера:

- Износ улагања предузећа у пројекте од стране МНТР, нису предмет опорезивања профита предузећа;
- Запошљавање младих истраживача на пројектима МНТР у приватном сектору омогућава да њихова зарада (које плаћају предузећа) је изузета од доприноса и пореза за две године ;
- Уколико предузеће упише запосленог на докторске студије, МНТР ће покрити до половине школарину ;
- Трошкови пријаве патента и други облици заштите права интелектуалне својине у ЗИС на свим пројектима које суфинансира МНТР ће бити покривени од стране МНТР.

Као крајњи циљ, Стратегија наводи успостављање националног иновационог система. Национални иновациони систем подразумева комплексну мрежу јавних установа, предузећа, универзитета, научне и истраживачке институције, финансијске институције, образовне институције, као и други актери чији је циљ развој и примена научних и технолошких знања. Стратегија наглашава да би програм за оснивање фондова ризичног капитала био посебно дефинисан и његова реализација планирана, а који би требало да подстакне оснивање приватног фонда ризичног капитала и један државни фонд ризичног капитала : Фонд за развој иновација..

У погледу тржишта капитала треба истаћи да у 2010 год. је формирана мрежа пословних анђела Србије (СБАН), <http://sban.eu>, за циљ повезивања пословних људи који желе да инвестирају у нове пројекте и предузетници са развијеним пословним плановима и способним тимовима да остваре своје идеје, и где заштита интелектуалне својине представља веома важну компоненту.

Стратегију развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа 2008-2013, http://www.privreda.gov.rs/UserFiles/File/1_PRIVREDA/Nacrt-strategije-preduzetnistvo-konkurentnost-23_1_2014.pdf, такође треба истаћи. Неговање праксе иновација је услов за опстанак предузећа на глобалном тржишту. Без обзира на облик иновације, иновације су кључни фактор за развој и конкурентност предузеће. Пословне иновације значе увођење нових производних и информационих система, побољшање процеса производње, побољшање и унапређење производа и услуга, нова паковања производа, нове методе рада, и проналажење нових тржишта. У Србији, следећи недостаци су идентификовани у овој области :

-
- Ниво јавних инвестиција у истраживање и развој
 - Иновационе активности су ограничене на набавку и куповину опреме, машина и софтвера
 - Број стручних инжењера, пословних улагања у истраживање и развој, и број запослених у high-tech индустрији и услуга заостаје за просеком од 27 земаља чланица ЕУ
 - Низак удео високе технологије у производњи

Према подацима Републичког завода за статистику, <http://webzrzs.stat.gov.rs>, у Србији има укупно 10.220 истраживача, од којих 8.800 су ангажовани на пројектима Министарства за науку и Технолошки развој. Просечна старост истраживача је 44,3 година, што је више него просечна старост становништва и указује на потребу предузимања активности на стварању научно истраживачког потомства. Међутим, тренутних 8 % високообразованих људи у односу на укупно становништво генерише будућност научног потенцијала Србије. Пренос на систем образовања у складу са Болоњском декларацијом, упркос значајним почетним тешкоћама, ефикасност студирања ће се повећати, а нови програми докторских студија ће резултирати у научним истраживачима много млађем узрасту структура. Један од главних проблема очувања и јачања научне заједнице је одлазак високообразованих људи из земље. У периоду 1990-2000, око 17.000 дипломаца са универзитета напустило је Србију. Најчешћи разлог за емиграцију научника, поред боље плате, је био бољи услови за научноистраживачки рад.

Стимулисање развоја сектора малих и средњих предузећа, као што је раније поменуто, мала и средња предузећа представљају један од стубова економског развоја Србије. У периоду 2003-2010 Србија је показала, у складу са својим капацитетима и са огромном помоћи донатора, посвећеност да се успостави ефикасан процес креирања политике подршке за развој малих и средњих предузећа, као и неопходне инструменте за њену имплементацију, од националног до локалног нивоа.

Стратегија развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа 2008-2013, http://demo.paragraf.rs/combined/Old/t/t2008_11/t11_0087.htm, усвојена од стране Влада Србије у октобру 2008 год., је саставни документ који дефинише приоритете МСП политике развоја на свеобухватан начин, као и инструменте за њихову реализацију.

Успешна реализација Стратегије треба да допринесе постизању следећих резултата :

- Већи број нових предузећа,
- Динамичнија трансформација микро предузећа у мала, и мала у средња предузећа,
- Повећање извоза,

-
- Повећање запослености,
 - Значајно побољшање спољнотрговинског биланса, а тиме и равномернији регионални развој.

Стратегија се заснива на пет кључних стубова који се односе на:

- Промоцију и подршку предузетништву и оснивању нових предузећа ;
- Људски ресурси за конкурентан МСП сектор ;
- Финансирање и опорезивање МСП ;
- Конкурентске предности МСП на извозним тржиштима ;
- Правно, институционално и пословно окружење за МСП у Србији.

Саставни део стратегије је оперативни план, на основу којих се дефинишу годишњи акциони планови за њену реализацију. За област развоја иновација, и у том контексту заштите интелектуалне својине права, значајна је ставка 4 (Конкурентске предности МСП на међународном тржишту), која обухвата четири модула која се баве развојем културе инвестирања МСП у иновације кроз унапређење техничке и не- техничке иновације у МСП ; подршка за улагање у информационе и комуникационе технологије и подршка за учешће предузећа у иновационим програмима научно-истраживачких организација и ЕУ програми иновације.

Србија је у потпуности посвећена спровођењу принципа ЕУ у политици подршка малим и средњим предузећима до 2009 год. дефинисане од стране Европске повеље за мала предузећа. Европска повеља о малим предузећима, <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mper/OM/upravorg/rstmt/storg/Documents/Povelja%20o%20MSP.pdf>, је документ Европске комисије коју Владе земаља западног Балкана су усвојиле у 2003 год., а од тада па надаље била је основни инструмент политике промоције развоја предузетништва.

Повеља садржи 10 основних димензије које пружају начин да континуирано се прати напредак у стварању и спровођење политике МСП, истовремено омогућавајући међусобно поређење учесника у овом процесу на Западном Балкану. Кључни налаз ревизије у 2009 год. био је да у Србији у претходних неколико година није било значајаног напретка у оквиру великог броја димензија. Тако, у процесу спровођење Европске повеље за мала предузећа Западног Балкана на Србију је направио највећи напредак, одвајајући се од друге групе земаља и приближила се водећој Хрватској.

Поред тога, он је посебно нагласио да земља веома брзо преноси од фазе израде политике и дефинисања стратешких циљева у фазу реализације политике, посебно у областима као

што су подршка иновативним предузећима, старт - ап предузећа, пружање пословне услуге, и ширење информација путем on line услуга, промоција дијалога на МСП политику између јавног и приватног сектора. Поред тога, све време Србија је побољшавала своје резултате у бројним областима где већ има позитиван реализацијски тренд, као што су регистрација предузећа и промоција извоза.

Инструменти за спровођење политике МСП - институционална инфраструктура Министарство економије и регионалног развоја, Сектор за политику регионалног развоја и промоција предузетништва, је задужен за креирање политике развоја МСП, дефинисање мера и инструмента за подршку, као и праћење њиховог спровођења.

У оквиру надлежности Министарства је и мрежа агенција која има у свом делокругу рада циљ да се подржи развој малих и средњих предузећа кроз конкретне програме и пројекте :

- Национална агенција за регионални развој (НАРР), <http://narr.gov.rs/>, задужен за спровођење политике МСП развоја сектора кроз различите активности и програме
- Фонд за развој се бави кредитирањем потенцијалних и постојећих МСП
- Агенција за страна улагања и промоцију извоза (СИЕПА), <http://www.siepa.gov.rs>, подржава српски извоз МСП и помаже страним инвеститорима да започну пословање у Србији
- Агенција за осигурање и финансирање извоза (АЕИФ), <http://www.aofi.rs>, бави се финансирањем, осигурањем, и факторингом за извозно оријентисана предузећа
- Агенција за привредне регистре Републике Србије, <http://www.apr.gov.rs>, олакшава почетак пословања кроз пројекат "one stop shop"
- Национална служба за запошљавање, <http://www.nsz.gov.rs>, реализује програме за samozapošljavanje и покретање - Ваш један посао

Поред ових националних институција, МСП могу добити подршку и из АП Војводине (Војводина Инвестициони фонд), као и кроз локалне самоуправе (канцеларија за локални економски развој).

Програми финансијске подршке за развој малих и средњих предузећа у 2010, чак и са светском економском кризом, су настављен, али са смањеним средствима.

3.3. Међународни пројекти подршке развоја интелектуалне својине у МСП

С обзиром на изузетан значај који област заштите права интелектуалне својине има, као и потпуну посвећеност српских институција да интегришу светске принципе у ово поље у

националном праву и политици, у Србији, следећи програми су подржани од стране међународне институције и организације:

- Пројекат "Техничка подршка Заводу за интелектуалну својину", http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/Informator/2013/Informator_februar%202013_ver%2001.pdf, који финансира ЕУ, има за циљ јачање заштите интелектуалне својине у Србији, чиме се стимулише привредни развој у земљи и привлачење страних инвестиција. Главни циљ пројекта је побољшање интерне инфраструктуре. Пројекат је реализован у периоду 2005-2009 са буџетом од 900.000 евра;
- Подршка Сједињених Америчких Држава кроз Агенцију за трговину и развој за Завод за интелектуалну својину кроз техничку помоћ од 465.857 долара. Пројекат је помогао Заводу за интелектуалну својину на побољшању техничке могућности и квалитета рада.
- Регионални програм о индустријској и интелектуалној својини се који се финансира из ИПА програма, <http://www.ipa-serbia.org>. Општи циљ програма је да подржи економски развој земље кориснице кроз заштиту права интелектуалне својине, а сврха је да олакша будуће чланство у ЕУ корисници, односно усклађивање са правним тековинама ЕУ, јачање административних капацитета, побољшање ефикасности у борби против пиратерије, унапређење размене података и аутоматизацију права интелектуалне својине.
- Подршка Заводу за интелектуалну својину у успостављању Центра за образовање и информисање, <http://www.cips.co.me>, реализован у сарадњи са Европском комисијом и Европским Заводом за патенте. Циљ пројекта је да помогне у мисији подизања опште свести и развој професионалних способности у области права интелектуалне и права индустријске својине, док је општи циљ да пружи подршку Србији у испуњавању услова у оквиру процеса стабилизације и придруживања у области интелектуалне својине. Пројекат је почео у 2009 год., и трајао је три године.
- У фебруару 2010., реализација пројекта техничке подршке Србији у области интелектуалне својине је почела, финансирана од стране Владе Швајцарске. Један од циљева овог пројекта је јачање система заштите ознака географског порекла. Поред консултантске подршке у облику савета за унапређење законског оквира у ово подручје, пројекат предвиђа и активности на директну подршку произвођачима у поступку заштите ознака географског порекла, а у развоју маркетиншке стратегије својих производа.

У последњих пет година, многи међународни пројекти подршке МСП сектору се реализују.

3.4. Учешће МСП у привреди Србије

МСП представљају оквир привредног раста Србије, и имају велики значај за економски и друштвени напредак, дају кључни допринос чак и регионалном развоју, они су стабилан извор запошљавања и имају друштвену улогу, посебно у неразвијеним подручјима која нису интересантна за мултинационалне компанија и стране инвестиције.

МСП сектор у Србији укључује већину предузећа, односно 314.827 или 99,8% (идентичан проценат као у ЕУ) [10]. У оквиру овог сектора микро предузећа доминирају са 95,7% (у ЕУ 92 %), запошљава готово половину броја запослених. МСП чине 66,6% укупног промета (4.380 млрд. динара), 59,1 % БДП-а (819,205,622 динара), 45,9 % извоза и 60,5 % увоза српске економије (275,3 милијарди динара на 627,1 милијарди динара извоза и увоза) [10].

Према подацима Републичког завода за развој и Републичког завода за статистику последњих пар година дошло је до благог раста броја микро предузећа (за око 1000), док је за мала и средња предузећа обележен пад. Ово указује да трансформација микро у мала и средња предузећа још увек није довољно брза. МСП запошљавају 872.540 радника или 2/3 свих запослених у Србији. Овај сектор је успео да неутралише ефекте смањења броја запослених услед реструктурирања и приватизације у великим компанијама [10].

Анализа спољнотрговинске активности указује да се мала и средња предузећа могу сматрати релативно значајним носиоцем спољнотрговинске размене у сектору предузећа. Међутим, задовољавајући ниво интернационализације још увек није постигнут. У структури извоза доминирају производи сектора ниске технологије (храна, текстилна производња, производња метала и металних производа), док високо технолошки сектори генеришу само 24,1 % извоза МСП [10].

Низак ниво активности малих и средњих предузећа је изазван следећим проблемима: недовољан ниво развоја знања и вештина; несклад између финансијске потребе и постојећих финансијских инструменат ; регионална неједнакост у развоју; недовољно коришћење нових технологија и иновација.

Скоро 40 % од свих малих и средњих предузећа су на територији града Београда, односно Јужнобачког округа [11]. Према овим показатељима, више од половине компанија послује на територији Града Београда и Јужно-бачког округа (41,2 %, односно 11,3 %), док најмањи број предузећа послује у Зајечару (0,7 %) и Пироту (0,7 %) [11].

Иако је у последњих неколико година било значајних побољшања у реформи финансијског сектора, који је признат у процени у спровођењу Европске Повеља, као и у

извештају конкурентности Светске банке, мала и средња предузећа су и даље суочена са тешкоћама у финансирању њиховог рада.

Истраживање је показало да већина малих и средњих предузећа финансирају свој рад из сопствених извора, да врло мали број МСП користи кредит од банака, а укупна расположива средства у јавном сектору су минимална у односу на потребе МСП. Повољне кредитне линије које се реализују кроз јавне институције не задовољавају све потребе, док банкарски производи су и даље скупи и нису доступни у довољној мери. Други облици финансирања, као што су ризични капитал и пословни анђели су неразвијени.

Ако узмемо у обзир три основна критеријума за финансирање малих и средњих предузећа, приступачност и доступност средстава, долазимо до закључка да мала и средња предузећа у Србији имају озбиљне проблеме у обезбеђивању капитала за одржавање, раст и развој њиховог пословања. Додатни изазов са којим се суочавају мала и средња предузећа, не само у Србији, је била и светска економска криза.

Ниска конкурентност сектора МСП и даље успорава његово ангажовање на вишем динамичном међународном тржишту. Величина и квалитет инвестиција су најважнији дугорочни индикатори економског раста и напретка. Конкурентност српских предузећа се углавном односи на извоз подуговарачких услуга, уз примену увозних технологија. И ако спољнотрговинска активност високо технолошких производа бележи најбржи раст, Српска привреда и даље зависи од извоза - грана ниске технолошке интензивности.

Јачање конкурентности сектора МСП у великој мери зависи од нивоа иновационе делатности. Све у свему, српска привреда и сектор малих и средњих предузећа карактерише сиромашна активност и недостатак пословних иновација, недостатак истраживања, лоша репутација домаћих производа, недовољне финансијске и инфраструктурне подршке, мали број лабораторија и истраживачких капацитета, као и одсуство кључног фактора - инфраструктурне мреже за развој иновација. Главне активности треба да буду усмерене на успостављању адекватне структуре иновационих достигнућа предузећа, интерконекцији (посебно са центрима знања), формирању критичне масе иновативних предузећа, спровођење и поштовање међународно важећих стандарда и стварање услова за интернационализацију пословних иновација у економији.

У примени информационих и комуникационих технологија (ИКТ) које су блиско повезане са иновацијама, Република Србија на 79 месту од 104 анализираних земаља, што је знатно ниже у односу на ЕУ и новим чланицама ЕУ. Тренутна ситуација је резултат недовољног хоризонталног и вертикалног повезивања МСП, како и узајамно тако и са великим системима и научним и истраживачким институцијама. То се одражава на веома лошим применама иновација и нових техничких и технолошких побољшања у послу, а самим тим и недовољна унапређење продуктивности и конкурентности [12].

3.4.1. Интелектуална својина и МСП у одабраним секторима

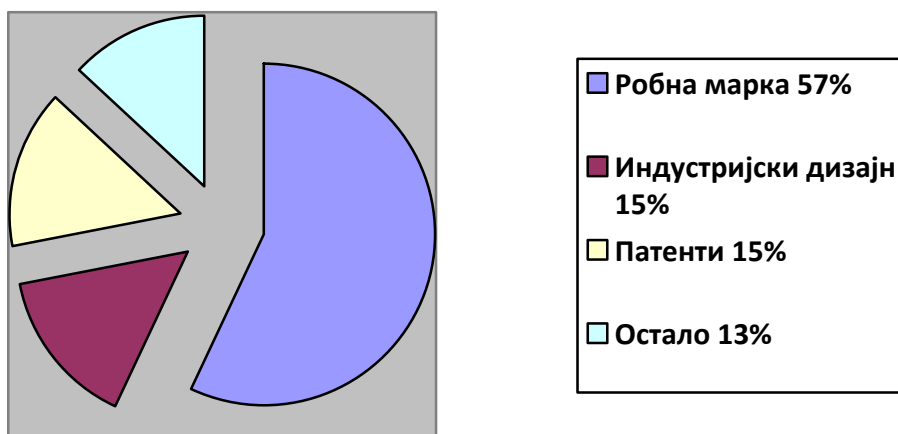
Иако интензиван раст неких од анализираних сектора је углавном резултат великих страних директних инвестиција, мала и средња предузећа у овим секторима такође могу забележити благи раст у претходном периоду. Највећи раст БДП остварен је у сектору електронике, око десет пута (од око 16 милијарди динара до чак 107 милијарди динара). После електронике, раст БДП-а је у сектору прехранбене и хемијске индустрије, где обим раста био седам пута. Ова два сектора су далеко најважнији према учешћу у БДП-у малих и средњих предузећа. Текстилна и аутомобилска индустрија такође имају значајан раст БДП-а, док је у пољопривреди и производњи електричне енергије тај раст занемарљив [13].

Ако упоредимо податке о учешћу у БДП-у малих и средњих предузећа са бројем патената и малих патената у овим секторима, можемо приметити да је сектор са највише патената електроника, која остварује највећи раст БДП-а и међу највећа у расту извоза. У току 2009 год. анкетирана је неколицина јавног мњења и спроведени су кроз сектор МСП, у циљу прегледа текуће политике МСП, инструмената за њену имплементацију, као и проблема и потреба са којима се МСП суочавају свакодневно у пословању.

Национална агенција за регионални развој (НАРР), <http://narr.gov.rs>, припремила је Анкету о државним потребама, и проблемима малих и средњих предузећа. Истраживање је урађено на узорку од 3.000 малих и средњих предузећа, и укључује питања о значају иновација, улагања у иновације и на заштиту интелектуалне својине. Узорак садржи 32 % микро, 39% малих, и 29% средњих предузећа. ЦЕСИД је спровео истраживање о МСП јавног мњења на узорку од 888 испитаника, а у ово истраживање пажња је посвећена иновацијама.

Републички завод за статистику такође је спровео истраживања иновационих активности МСП како би добили преглед реалног односа пословне политике предузећа према иновационим активностима у циљу идентификације врста, обима и квалитета ових активности у предузећу. Будућност МСП у Србији је повезана са питањем инвестирања у различите облике иновације, развој нових технологија, комуникација итд.

Наиме, спровођење процедуре за заштиту интелектуалне својине у домаћим условима није широко распрострањена појава, углавном због недостатка информација о МСП, већ и због изузетно успорених правних процедура и високих трошкова самог поступка.

Графикон 1: Улагање у заштиту интелектуалне својине [13]

Као што може да се види, више од половине отпада на права везана за жигове, и по 15% на патенте и индустријски дизајн. То је поражавајући податак да у оквиру сектора МСП не постоји пракса унапређења сопственог бизниса кроз улагања у развој иновационог потенцијала.

У Србији, постоји велика потражња за различитим иновационим делатностима. Са аспекта предузећа, чак 68 % предузећа има захтеве за финансирање иновативних услуга које нису доступне на националном тржишту. Међутим, у структури иновативних услуга само 8 % предузећа показују интересовање за интелектуалну својину и развој производа, док је потражња за трансфером знања нешто виша (11%) [14].

Организација подршке односи се на функцију потреба МСП, са доминантном технолошком подршком, за развој нових производа, инсталирање опреме и ИКТ нови производни процес, као и промоција извоза. Мали значај односи се и на подршку у вези са организовањем иновационих активности (менаџерске активности, дизајн итд.) и људских ресурса. Због слабе повезаности предузећа, универзитета и јавних истраживачких института, мање од 20% анкетираних предузећа користе различите изворе знања као информације за њихове иновационе делатности.

Ради стимулисања трансфера знања од стране научних и истраживачких института ка малим и средњим предузећима, Министарство за науку и технолошки развој путем јавних позива финансира заједничке пројекте научноистраживачких организација, истраживања и развојних и иновационих центара с једне стране, и предузећа - корисника резултата истраживања, са друге стране, на решавању конкретних проблема у области примењених истраживања.

Основни критеријуми за избор и суфинансирање пројеката доприносе конкурентности производа и технологија, значају истраживања, енергије и еколошких ефеката, као и да

имају допринос укупном развоју и напретку Републике Србије. У том смислу, измене и допуне Закона о иновационој делатности су веома важне, <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/zakoni/2013/2213-13Lat.pdf>, као и одредбе које се односе на научна истраживања.

Наиме, закон, између осталог, предвиђа:

- Стратешке промене у финансирању, које су делимично оријентисане ка привредним субјектима као носиоцима иновационих пројеката.
- Регулисање веома важног питања заштите права интелектуалне својине кроз заједничке пројекте предузећа, а финансиран од стране инвестиционог фонда са већином државног власништва. Одредбе интелектуалне својине гарантују право власнику таквог створеног интелектуалног добра. Значајан део прихода би припао проналазачима (не мање од 50 %).
- Оснивање заједничких инвестиционих фондова за финансирање пројеката. Имовина створена у истраживањима, финансирана из државног буџета, за институције где то истраживање има спроведена и регулисана питања поделе прихода направљено након употребе тих проналазака. Тренутно се изводе следеће активности: оснивање Фонда за иновације, активност успостављања критеријума за коришћење економских мера и подстицаја за физичка и правна лица да се користи за оба, примена савремених технологија и пласман на тржишту иновативних решења или реализацији патентних решења и за улагање у развој и иновативности и проналазаштва, развој људских ресурса како би се подржао процес преноса технологија, успостављање центра за технологију итд.

Чак и када одређени финансијски инструменти не појачавају те активности које се могу искористити за набавку патената или други облик заштите интелектуалне својине, мала и средња предузећа у Србији показују низак степен интересовања за те активности и радије су окренута неким мање компликованим, које припадају не-технолошким иновацијама.

У оквиру Завода за интелектуалну својину, <http://www.zis.gov.rs>, основан је информативни центар за образовање. Активности центра укључују организовање обуке и предавања (радионице итд), промовисање сарадње са свим заинтересованим странама, припрема, превођење и ширење публикације канцеларија и међународне организације, са привредном комором Србије, регионалном и локалном комором, Националном агенцијом за регионални развој, научним институтима, факултетима итд.

Центар пружа најновије технолошке, правне и друге информације од значаја за успешну комерцијализацију интелектуалне својине. Поред тога, центар има кључну улогу у подизању општег нивоа знања о интелектуалној својини и њеном значају за социјални и

економски развој друштва, као и подизање свести о штетности пиратерије и кривотворења.

ЗИС, и њено „Образовање и информативни центар“, почео је да нуди услугу дијагнозе интелектуалне својине. Дијагностика интелектуалне својине је сервис објављен од стране Завода за интелектуалну својину у 2004 год., а од тада су га прихватили различити чланови Европске патентне организације и чланице ЕУ, као сервис створен посебно за мала и средња предузећа. Овај сервис је направљен за сва предузећа која желе да процене своје интелектуалне својине роба и да се подигне свест предузећа о значају управљања интелектуалном својином робе.

Процес дијагнозе интелектуалне својине захтева припрему, односно прикупљање информација о предузећу. Затим, тим стручњака врши посету предузећу где се обавља разговор са руководством задуженим за развој тог предузећа и на тај начин стручњаци се упознају са пословним и будућим стратегијама развоја. Извештај о дијагностици даје препоруке за заштиту и управљање интелектуалном својином добара, како оних који леже у основи производње, тако и оних који укључују пословну тајну, односно поверљиве информације и „know-how“.

Фокус је на мала и средња предузећа са потенцијалом за развој у области које се сматрају приоритетима националне стратегије развоја засноване на знању. Канцеларија за интелектуалну својину и национална агенција за регионални развој потписале су Споразум о сарадњи. Институције ће заједно радити на развоју конкурентности и иновација малих и средњих предузећа у Србији, као и на подизању свести о значају интелектуалне својине у српском друштву.

Циљ је за мала и средња предузећа да разумеју значај иновација и интелектуалне својине за пословање, за које сврхе интелектуална својина може бити повољна и како да остваре заштиту интелектуалне својине, посебно имајући у виду да Канцеларија тежи да пружи већу подршку малим и средњим предузећима и научним институцијама у циљу комерцијализације проналазака. Завод за интелектуалну својину је потписао меморандум о разумевању са српском привредном комором и 10 регионалних привредних комора. Циљ ове сарадње је да се подигне свест економским оператерима о значају интелектуалне својине и иновацијама, уопште, за раст и развој конкурентност.

Протеклих година одржаване су бројне едукације чији је циљ да се приближи појам интелектуалне својине свим циљним групама, као и да се објасни да интелектуална својина, осим чињенице да даје ексклузивно право на коришћење проналазка, жиг, дизајн, писање или уметничка дела, омогућава компанијама и постизање других пословних циљева. Она предузећа која стављају своје ресурсе у управљање интелектуалном својином постају у великој мери конкурентнија на тржишту.

4. ИНОВАЦИЈА КАО МОГУЋНОСТ ЗА НАЛАЖЕЊЕ ИНВЕСТИТОРА

Под иновацијом, у смислу иновационог закона, сматра се нови производ, процес, технологија или услуга са уникатним својствима, настала применом властитих или туђих резултата научноистраживачког рада, открића и сазнања, кроз сопствени концепт, идеју или метод за њено стварање, која је са одговарајућом вредношћу пласирана на тржишту.

Министарство надлежно за науку одговорно је за развој, реализацију и поспешивање иновационе делатности. Министарство води Регистар иновационе делатности који је јаван. Корисници државних подстицајних мера и буџетских средстава за развој иновационе делатности могу бити само субјекти који су уписани у Регистар.

Ради подршке развоју иновативних производа и услуга, подстицаја примене и комерцијализације научноистраживачких резултата, подршке коришћењу савремених технологија и изградњи инфраструктуре иновационих организација, Влада, на предлог министра, усваја програме иновационе делатности за текућу буџетску годину. Реализација програма врши се путем иновационих пројеката.

Привреда Србије је по последњим Стратегијама развоја усмерена на увођење економије базиране на знању што предвиђа укључивање факултета у привредне токове, као носиоца иновационих решења у различитим сегментима привредног пословања. Веза између образовања, истраживачких института и комерцијалног сектора је још увек веома слаба. Тако да се мора више улагати у развој иновационе политике путем обезбеђења системских услова за стварање, развој и примену иновација, и других мера неопходних за подстицања развоја укупних иновационих капацитета у Републици Србији.

Иновације су постале један од најважнијих вектора одрживог развоја предузећа и економског просперитета целог друштва. Предузећа морају стално да унапређују или обнављају своје производе и услуге, уколико желе да одрже или освоје удео у тржишту и остану конкуренти. Успешна предузећа често инвестирају велике износе у истраживање и развој а посебно у рекламирање и маркетинг својих производа или услуга. До ових инвестиција неће доћи уколико предузећа нису у позицији да поврате своје трошкове. Зато одговарајућа и ефикасна заштита интелектуалне својине даје иновативним предузећима моћан подстицај за инвестирање и допринос економском напретку.

Интелектуална својина је уникатна и она је плод личне креативности и иновативности. То може бити било која креативност из било које области живота: проналазак из било које области технике, име под којим се продаје производ или нуди услуга, песма, слика, филм,

и сл. интелектуалну својину, било које области и у било којој фази стварања треба заштитити!

Права на интелектуалну својину омогућавају људима да имају користи од својих иновација и стваралаштва и да спрече њихово копирање или непоштено убирање добити од креативности и улагања проналазача. Једино заштићена интелектуална својина може бити и судски верификована. Ово охрабрује производњу широког асортимана роба и услуга и помаже одржавању здраве конкуренције.

У укупној структури улагања бруто домаћег производа у Србији у истраживање и развој преовлађују улагања у основна истраживања. У укупној структури домаћих подносилаца патентних пријава највише учествују физичка лица, док је број фирми и факултета и института доста мањи, слика 1.

Графикон 2. Подносиоци патентних пријава [15]

Јаке стране Србије су ниво образовања, као и отворени истраживачки системи, што подразумева међународне научне заједничке публикације, цитирање публикација широм света и број доктораната који нису из ЕУ. Када је реч о образовању, Србија има натпросечне резултате по проценту младих између 20 и 24 године који имају завршено средње образовање, док је по питању људи између 30 и 34 година са високим образовањем на 59% просека ЕУ, а по броју особа које стекну докторат на 36%.

У регистру иновационе делатности који води Министарство просвете и науке закључно са крајем 2011 године налази се 152 регистрована физичка лица, 5 организација за пружање

инфраструктурне подршке и 102 организације за обављање иновационе делатности што говори о постојању потенцијала овог сектора.

Министарство просвете и науке Србије, спроводи национално Такмичење за најбољу технолошку иновацију, који реализују Технички факултет из Новог Сада и ПКС, уз медијско покровитељство РТС. Циљ пројекта је формирање иновативних предузећа и примена иновација и технологија у привреди, а до сада је у пројекту учествовало више од 5000 такмичара, формирано је 65 нових иновативних предузећа и урађено преко 450 бизнис планова, што представља значајан потенцијал за креирање економије засноване на знању.

Министарство надлежно за науку одговорно је за развој, реализацију и поспешивање иновационе делатности. Министарство води Регистар иновационе делатности који је јаван. Корисници државних подстицајних мера и буџетских средстава за развој иновационе делатности могу бити само субјекти који су уписани у Регистар.

Ради подршке развоју иновативних производа и услуга, подстицаја примене и комерцијализације научноистраживачких резултата, подршке коришћењу савремених технологија и изградњи инфраструктуре иновационих организација, Влада, на предлог министра, усваја програме иновационе делатности за текућу буџетску годину. Реализација програма врши се путем иновационих пројеката.

Законом о иновационој делатности ("Сл. гласник РС", бр. 110/2005 и 18/2010), http://www.va.mod.gov.rs/zakon_o_inovacionoj_delatnosti.pdf, уређују се основна начела, циљеви и организација примене научних сазнања, техничких и технолошких знања, инвентивности и проналазаштва, у функцији стварања и реализације, у односу на постојећу техничко-технолошку основу, нових и побољшаних производа, процеса и услуга, као покретача развоја Републике Србије. У оквиру овог Закона дате су ближе одредбе везано за: Регистар иновационе делатности, Организације за обављање иновационе делатности, Организације за пружање инфраструктурне подршке иновационој делатности, Програми иновационе делатности, Финансирање иновационе делатности, Фонд за иновациону делатност, Промена правне форме фонда, Фондови аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, Економске подстицајне мере, Годишњи извештај о иновационој делатности и Прелазне и завршне одредбе.

4.1. Пројекат најбоље технолошке иновације

Најбоља технолошка иновација (НТИ2014), <http://www.inovacija.org>, (у даљем тексту: Такмичење) јесте промовисање предузетничке климе у Србији и помоћ потенцијалним и постојећим високо-технолошким предузетницима, који су спремни и способни да сопствене идеје и инвенције преточе у тржишно валоризоване иновације.

Учешће на Такмичењу, осим награда, свим такмичарима обезбеђује:

-
- Бесплатну стручну помоћ у виду едукације кроз тренинге и консалтинг
 - Бесплатну медијску подршку
 - Континуално праћење и помоћ у годинама које следе након завршеног учешћа на Такмичењу.

Такмичење организује Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије у сарадњи са: Факултетом техничких наука из Новог Сада, Привредном комором Србије, Заводом за заштиту интелектуалне својине и Радио телевизијом Србије и Радио телевизије Војводине.

Такмичење се одржава на територији Републике Србије и на територији Републике Српске, у сарадњи са Министарством науке и технологије Републике Српске.

Циљ Такмичења јесте промовисање предузетничке климе у Србији и помоћ потенцијалним и постојећим предузетницима, који су спремни и способни да сопствене идеје и инвенције преточе у тржишно вредне иновације.

Учешће на Такмичењу, осим могућности добијања награда, свим учесницима Такмичења који се буду пласирали у други круг омогућава добијање стручне помоћи путем тренинга и консултација како би тимски креирали иновативну стратегију изласка свог новог или значајно измењеног производа/услуге/процеса/софтвера на тржиште [15].

Посебно се позивају незапослени, млади, студенти и запослени у научно-истраживачким установама и школама да формирају тимове и уђу у свет предузетништва заснованог на знању.

Иновација мора бити заснована на истраживању и развоју и да буде тржишно применљива. Очекивани услов за иновацију која може да учествује у такмичењу је да да је потпуно нова или значајно измењен производ /услуга/процес/софтвер, који не треба развијати у току самог Такмичења, већ је акценат на новини производа/услуге/процеса/софтвера за тржиште.

Циљ Такмичења јесте реализација иновације на тржишту путем оснивања сопственог предузећа или склапања уговора са неким постојећим предузећима.

Један од пројеката који су учествовали на овом Такмичењу је дат у Прилогу 1, уз писмену дозволу запослених у „Најбољој технолошкој иновацији“.

5. ЗАКЉУЧАК

У српској индустрији, утицај интелектуалне својине се постепено побољшавао. Међутим, и даље је далеко испод развијених земаља. Ово доказују подаци из извештаја о конкурентности Светског економског форума, где је према заштити интелектуалне својине Србије рангира на 111 месту. Међу земљама у региону, само су Бугарска и Босна и Херцеговина рангиране ниже.

Сектор МСП постепено схвата да је за заштиту интелектуалне својине важна економија заснована на знању што помаже предузећима да се боре са жестоком конкуренцијом на тржишту. Међутим, иновације и креативни потенцијали нису искоришћени у потпуности, јер већина МСП немају одговарајућа знања о систему интелектуалне својине и заштити коју она пружа. Подизање свести кроз бољу комуникацију привреде и основних носиоца иновација, као што су факултети, и брза информација о значају интелектуалне својине систем је од виталног значаја за допринос развоју конкурентности малих и средњих предузећа заснованих на знању и иновацијама.

Ефикасно управљање развојем интелектуалне својине подразумева приступ предузећа у овој области, као стратешким инвестицијама. Информације о МСП коришћењем података основе патената и жигова, представља анализу конкуренције и увод у нове технолошке иновације. Такав приступ може значајно утицати на доношење одлука у вези нових улагања и могућности за повраћај улагања у одговарајућим периодима, имајући у виду оно што конкуренција ради. Истовремено, МСП која комерцијализују своје иновације и одлучују се за заштиту својих права, ојачавају своју конкурентску позицију на тржишту и смањују различите ризике у пословању. У том процесу, Завод за интелектуалну својину (ЗИС) има важну улогу.

Рад запослених у ЗИС-у се фокусира на наглашавање чињенице да заштита интелектуалне својине је само први корак у постизању профита, и то само ефикасним управљањем интелектуалном својином што омогућава компанијама да користе своје власништво под интелектуалном имовином са циљем да се повећа иновација, конкурентност и остваре стратешке предности.

Инвестиције државе и компанија у истраживање и развој и раст трговања у појединим секторима су у директној корелацији са повећаним бројем патената у тим секторима. Осим тога, стране директне инвестиције у неким секторима прати повећан број патената, добијени од стране нерезидената.

Наиме, повећање заштите интелектуалне својине још увек не представља развојни модел националне привреде и није инкорпорирана у привреду са дугорочном визијом. Улагање

државе у научна истраживања није условљено комерцијализацијом резултата истраживања и регистрацијом патената. Сектори са највећим бројем одобрених патената у претходном периоду су електроника, медицински инструменти и конструкција. Према броју ситних патената, најважнији сектори су електроника, машинство и производња намештаја. Са друге стране, велика улагања државе у науку за фармакологију, агроиндустрију и биотехнологију нису праћена великим бројем патената.

Не постоји још увек добро развијен стратешки приступ привлачења страних директних инвестиција у технолошки захтевне секторе који би омогућили развој локалних добављача у сектору иновативних малих и средњих предузећа. Један од важних инструмената који омогућава компанијама да функционишу на овај начин је систем везан за права интелектуалне својине и управљања интелектуалном својином, јер је добро познато да интелектуална својина подстиче стварање новог знања и обезбеђује праведно знања и трансфер технологије, као и корист од заједничких подухвата.

Неопходно је да се обезбеди добро успостављен механизам перманентног усаглашавања домаћих правних аката са новим прописима ЕУ у области интелектуалне својине, као и њихово ефикасно спровођење. Потребно је стално одржавати и побољшати стандарде и административне процедуре за заштиту интелектуалне својине у складу са међународним нормама, у циљу одржавања и подстицања прилива страних директних инвестиција у земљу, посебно високо технолошких индустрија. За ову сврху, неопходно је да се афирмише заштита интелектуалне својине у судовима правног система и да се изграде капацитети који би обезбедили брже и ефикасније решавање проблема. Неопходно је да се подржи даљи развој Завода у складу са моделима канцеларије интелектуалне својине у развијеним земљама (даљи развој ИКТ, нове услуге).

Увођење концепта интелектуалне својине у наставне планове факултета, требало би да боље промовише ову област Заштита интелектуалне својине у научним институцијама и универзитетима треба да буде резултат повећане комерцијализације развоја иновација, настале кроз блиску сарадњу са индустријом.

За ту сврху, битан је рад центара за трансфер технологије на универзитетима или научним институцијама, спремни да развију ову врсту приступа у политици заштите интелектуалне својине, да идентификује на систематичан начин подстицај за компаније да региструју своје изуме кроз пореске олакшице што значи да се у потпуности спроводу одредбе о закону о иновацијама. Потребно је да се подстакне дијалог између малих и средњих предузећа и научно и истраживачких институција у циљу усклађивања рада научних институција са потребама привреде и да се организују специјализоване обуке у циљу да заштите интелектуалне својине.

6. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Марковић, М., Општи увод у право интелектуалне својине, Београд, 2007.
- [2] Марић, В., Заштита интелектуалне својине: Заштита интелектуалне својине у Србији, Академика – Центар за истраживање креативне економије, Београд, 2013.
- [3] Регионална привредна комора Панчево, "Интелектуална својина, ауторско право и законска регулатива за спровођење права интелектуалне својине", 2010.
- [4] Закон о ауторском и сродним правима ("Службени гласник РС" 104/09), Закон о патентима („Службени гласник РС”, бр. 99/11), Закон о жиговима ("Службени гласник РС", бр. 104/2009), Закон о правној заштити индустријског дизајна ("Службени гласник РС" 104/09), Закон о заштити топографија интегрисаних кола ("Службени гласник РС" 104/09), Закон о ознакама географског ("Службени гласник РС" 18/10);
- [5] РЗС (Републички завод за статистику), НБС, Министарство финансија, РЗР (Републички завод за развој) - Извештај о малим и средњим предузећима,
- [6] Стратегија и политика развоја индустрије Републике Србије за период од 2006. године до 2013. Године.
- [7] Миладиновић, З., Право интелектуалне својине, Правни факултет у Крагујевцу, 2009
- [8] Н. MacQueen, С. Waelde, G. Laurie, *Contemporary Intellectual Property*, New York, 2008, 14.
- [9] Јовићевић Симин, М., Интелектуална својина и мала и средња предузећа, 2012.
- [10] Министарство финансија и привреде, Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе, Национална агенција за регионални развој, Извештај о малим и средњим предузећима и предузетништву за 2011. годину, Београд, Октобар 2012.
- [11] Девих, Ж., Савет за економију и финансије, Стање и перспективе предузетништва као носиоца економског развоја чукарице (програмска студија), 2007.
- [12] Милентијевић, И., и остали, National Platform for Knowledge Triangle in Serbia – KNOWTS 158881-TEMPUS-RS-JPHES Национална платформа за троугао знања у Србији Синергија образовања, истраживања и иновација Темпус, Универзитет у Нишу, 2010.
- [13] Аранђеловић, З., Економске теме година 50 број 3, Издаје: Економски факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2012.

[14] Дејан Д. Ерић Исидора А. Бераха Соња О. Ђуричин Наташа Ђ. Кеџман Божана Б. Јакишић, Финансирање малих и средњих предузећа у Србији, Привредна комора Србије, 2012.

[15] <http://www.inovacija.org/>, приступљено 17.06.2014.

Прилог 1. Пример конкурса за Најбољу технолошку иновацију

ТАКМИЧЕЊЕ ЗА НАЈБОЉУ ТЕХНОЛОШКУ ИНОВАЦИЈУ 2009.

ПРИМЕР БРОЈ 1.

САЖЕТАК НА СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ

Сажетак на српском

Идеја је производња новог материјала названог MPF, чије су основне карактеристике чврстоћа, лакоћа, и истовремена изолација и провод струје. Својим карактеристикама омогућава замену низа материјала који се тренутно користе, смањујући трошкове фирмама и омогућавајући нама простор за зараду. Тим је сачињен од високо образованих људи који су предходно обавили сва истраживања и провере. Тржиште је већ обезбеђено и постоји развојни потенцијал.

Сажетак на енглеском

The basic idea of our team is production of new MPF (Multi purpose fiber) material which is light and solid material. It's capability to conduct electricity and be an isolator is it's main advantage and in this manner by using this material the costs may be reduced and incomes increased. Our team is consisted of highly educated people. Market already exists and also the potential of growth

Наредни део пријаве (суштински део) чине основна питања на која треба одговорити истинито, јасно, конкретно и што једноставније. Сваки сет дат је из одређене перспективе битне за реализацију ваше идеје. Осим основног питања понуђена су вам и оквирна питања на која је добро дати одговор као потпору основном. На помоћна питања је упутно одговорити, али уколико немате одговор на њих, нисте обавезни.

ГЛАВНИ ДЕО ПРИЈАВЕ

1. Бизнис идеја

Представите своју иновацију са аспекта тржишне остварљивости. Дајте образложење ваше идеје и укратко објасните ваш пословни концепт. Идеја мора бити реално могућа и оригинална.

Овде се не очекују подаци о самој иновацији!

- Шта Вашу идеју чини јединственом?

-
- У ком развојном стадијуму се ваша идеја налази (да ли сте извршили нека тестирања до сада или је она само у повоју)?
 - Колико сте рада до сада уложили у истраживања и развој ове иновације?
 - Како ћете заштитити своју интелектуалну својину (патент, непрестано усавршавање пре него што конкуренција ископира стару верзију, рестриктиван списак људи упознатих са суштином иновације и сл).
 - Зашто мислите да је сада право време за реализацију ваше идеје?
 - Да ли сте сагледали своје могућности у њеном спровођењу у живот (нећете одустати на пола пута)?

Нови материјали су одавно „in” у свету, па и код нас. Суштина наше идеје је, у неку руку, производња новог, до сада непознатог материјала чије је радно име „„MPF” (multi purpose fiber”. Сва тестирања су обављена у лабораторији, при Универзитету и на пројекту је радио тим стручњака. Сматрамо да постоји велика понуда оваквих влакана, али и да је наша јединствена. Укључени су резултати последњих истраживања која су показала да се променом начина ткања могу добити боље излазне карактеристике влакана. Ово је управо и наша стратегија заштите производа – стално истраживање и развој!!! Тако усмеравамо и своја средства у истраживање и развој, пошто смо свесни да само тако можемо да будемо број један на тржишту. Пошто је материјал проверен и констатован, раније предвиђени, висок квалитет, а тражња за оваквим производом постоји нема разлога чекати „боља” времена. Пре изласка на тржиште, направили смо бизнис план и сагледали све ризике којима ћемо бити изложени. Показало се да смо спремни за тржиште и уколико будемо истрајни у својим намерама, имаћемо добар пролаз.

КОМЕНТАР:

Дато објашњење је коректно. За сада је јасно да се ради о новом производу, што потврђује оригиналност и јединственост. У даљим објашњењима ће се видети да ли производ има места на тржишту. Требало би нагласити у ком развојном стадијуму се налази иновација и редослед корака које све треба предузети за изношење иновације на тржиште. Изабран начин заштите интелектуалне својине је један од најадекватнијих имајући у виду ограниченост средстава, јаку конкуренцију, отежане услове пословања и сл. Процена предузетог ризика и спремност тима да се носи са тим је од велике важности за успех садашњег/будућег предузећа. Имати урађен бизнис план није услов да би се тим пријавио на ово такмичење и попунио ову пријаву. Оно што је важно је да се у оквиру ове тачке прикаже/докаже удубљеност тима у различите пословне аспекте изношења иновације на тржиште базиране на проценама одређених интерних и екстерних аспеката.

2. Производ / услуга / процес / софтвер (у даљем тексту за све ове категорије користићемо реч производ, без губитка на општости)

Дајте основне карактеристике ваше иновације

- Овде се очекују подаци о иновацији!
- У чему је новина?
- Који је ваш крајњи производ?
- Које потребе подмирује ваш производ?
- Које су карактеристике производа?
- Да ли је ваш производ лако копирати?
- Опишите поступак добијања вашег производа.
- Да ли ваша иновација представља еколошки хазард?

Сама производња MPF-а је врло једноставна. Реч је о другачијем начину „ткања” приликом композиције материјала. Нов, наш, начин ткања је различит од постојећег и тиме доприноси обогаћивању перформанси материјала. Пошто је тајна у начину ткања, материјал се може израђивати у мерама по жељи купца и на њему није потребно ништа ново дорађивати, тако да се са производњом може одмах почети. Основне карактеристике MPF-а су: изузетна чврстоћа, лакоћа, и можда најважније чињеница да он у исто време може бити изолатор и проводник струје. Ова чињеница га чини веома пожељним за све индустрије које имају потребу уградње лаког материјала са овим карактеристикама и тиме ослободе своје производе од км дугих жица и свих додатних материјала изолатора. У идеалном случају MPF-а би био од користи и авио индустрији. Постоје слична влакна, и њихови понуђачи су наша директна конкуренција, а копирање оваквих влакана смо спречили константним напретком и развијањем технологије ткања. Синтеза оваквих влакана омогућена је употребом специјалних, за ту прилику генерисаних супстанци уз коришћење специјалне технике ткања. Током целог процес водило се рачуна о заштити животне средине. Власник фирме је изузетно заинтересован да се током даљег усавршавања производа води рачуна о екологији и заштити околине, а разлог томе је и чињеница да је уведен закон о стимулацији свих фирми које се баве производњом, а имају низак ниво загађивања околине.

КОМЕНТАР:

Сада је много јасније о чему се ради, иако такмичар није открио нови начин ткања, што, наравно није ни морао ни требао. Важно је стећи јасну слику какав је то производ и чему и коме служи. Једино се могло нагласити које су то конкретно индустрије где би овај материјал нашао примену и да ли постоји фаворизована индустрија. Врло важан елемент у објашњењу у оквиру ове тачке јесте наглашавање потреба које ће иновација задовољити потенцијалним купцима, потрошачима или клијентима. Овај део овде остаје замагљен /недоречен. Врло је значајно нагласити лакоћу копирања иновације од стране конкурената и на тој основи начин који тим мисли да се ухвати у коштац оваквим изазовом.

3. Тржиште

Дајте основне карактеристике потенцијалног (или већ постојећег) тржишта на које ћете пласирати ваш производ/услугу. Од вас се очекује да докажете постојање тржишта, јер уколико нема тржишта нема ни реализације. Помоћна питања могу бити:

- Циљна група (коме је производ намењен, односно како сте сегментирали тржиште).
- Дајте слободну процену величине потенцијалног тржишта (бројчано, географски и слично).
- Чиме намеравате да освојите наведено тржиште (квалитет, цена, карактеристике, иновативност, начин диострибуције, промоција)?
- Како сте испитали спремност потрошача да купе ваш производ?
- Опишите начин изласка на тржиште са овом иновацијом.
- Како ћете вршити продају производа/услуге (директно или преко посредника)?

За почетак смо се определили за тржиште Војводине. Са неким фирмама из те области смо већ успоставили контакт и веома их заинтересовали, јер им примена MPF-а знатно смањује трошкове. Након првих реализованих уговора план је даља експанзија. Како се ради о новом производу који побољшава својства готових производа за које се примењује, није тешко остварити наш циљ. Први излазак на тржиште је већ у току (преговори са овим фирмама), а започео је слањем понуде предузећима које смо одабрали за почетак. Излазак није агресиван, јер још испитујемо ситуацију. Продају и преговоре, још увек водимо ми, а у плану нам је, након проширења продајне мреже на целу Србију и шире, да то радимо преко посредника и дистрибутера. Наш план је да након неког времена, када „станемо на ноге”, оформимо дистрибутерску мрежу којом ћемо покривати целу Србију, Црну Гору, а план нам је да, уколико се експанзија настави, проширимо своје деловање и на територији Румуније где постоји потражња за оваквим влакнима.

КОМЕНТАР:

Из објашњења се види да је тим већ „зreo” за реализацију и да је направио и прелиминарне тестове на самом тржишту. Од изузетне важности је то што су нашли су и прве купце. Оно што изостаје у одговору на ово питање јесте на који начин мисле да освоје своје циљно тржиште (квалитетом, ценом, дистрибусијом или сл.). Нагласили су да је реч о производу који се лако прилагођава жељама купца и види се жеља за контролисаном експанзијом.

4. Конкуренција

Дајте основне карактеристике ваше конкуренције. Од вас се очекује да дате преглед конкуренције (потврђујући истраживачки напор са ваше стране) и да покажете начине превазилажења конкурената.

- Ко су ваши конкуренти (на ово питање се не саветује одговор типа: «немам конкурената» јер онда вероватно немате ни тржишта!!!).
- По чему се ваша иновација разликује од конкурентских производа (предности и мане) а да служи задовољавању потреба купаца?
- Какву реакцију конкуренције можете очекивати након појаве вашег производа?
- Да ли ће се конкуренција увећати након пласирања вашег производа?
- Да ли сте установили стратегију која вам омогућава превазилажење конкуренције?

Конкуренције има, што су у нашем случају, сви они који су до сада снабдевали фирме разним материјалима, а њих није мало. Ми нудимо интегрисана својства у једном материјалу и тиме смањујемо трошкове фирми. Оно што нам представља проблем је инертност фирми и бојазан од раскидања дугогодишњих уговора са добављачима. Због ових ствари за почетак смо одабрали пар фирми које се не боје промена и надамо се да ће нам позитивна искуства са њима отворити врата и код осталих. Када фирме ставе на папир уштеду на трошковима производње и упореде увећање зараде на примени нашег MPF-а и оних које сада имају није тешко уочити шта им је чинити – то је наша стратегија борбе са конкурентима на тржишту. Осим тога, нуди им се прилика да бројне добављаче замене једним – нама! Мишљења смо да се конкуренција у свим областима свакодневно увећава и да то није нешто што прати само ову грану индустрије, већ је присутно свуда. И ми и наши конкуренти се свакодневно трудимо да изнађемо што боља техничко технолошка решења и понудимо боље услове нашим купцима. Тако ћемо и наставити, а за будућност имамо планове да већи део обртних средстава улажемо у развој и истраживање и ренутка, када се буду стекли услови, уложимо већи новац у дистрибуцију. Идеја нам је да дамо нашим купцима повољне услове плаћања и на тај начин придобијемо део тржишта!

КОМЕНТАР:

Види се да је тим реално сагледао своје способности у односу на конкуренте. Иако имају нов производ знају да нису једини који могу подмирити потребе купаца. Сагледали су и своје предности у односу на конкуренцију и начине на који могу да их превазиђу. Било би значајно да пре изношења својих предности и начина превазилажења укажу са нешто више детаља ко су конкуренти и на којим основама они граде своју присутност на тржишту. Предвиђање реакције конкуренције је још једна активност коју треба узети у разматрање.

5. Планирана зарада

Дајте грубе процене зараде. Овај део је посвећен новчаној страни ваше идеје и ту се, осим цене (ако је могуће одредити је у овој фази), очекује да изнесете и процене потенцијалних улагања, уколико за њима има потребе.

- Колика је процена неопходних улагања да би ваша идеја заживела у пракси и како намеравате да дођете до наведене суме
- Изнесите грубе процене чисте зараде (од укупне зараде одузмите сва улагања пре изласка на тржиште и додатне трошкове)
- Да ли сте предвидели „неочекиване” трошкове и ситуације које вам могу умањити и/или анулирати предвиђену зараду и да ли имате „план Б”?

Цену по којој нудимо наш МРФ смо утврдили проценом цене коштања скупа свих материјала које МРФ замењује. Наравно, основна јединица наплате одређена је димензијама материјала и захтевима купца. Како је основна карактеристика МРФ-а синергија и цена је одређена по том принципу. Машина која нам је потребна за целокупни израду МРФ-а је конструисана и још није направљена, али је у плану и биће израђена средствима Универзитета као њихов допринос, тако да наша зарада није тиме оптерећена. За сада постоје три мање машине уз помоћ којих се успешно затвара круг израде влакна. Идеја је да се аутоматизовани процеси из ове три машине синтетизују у једној која би обављала све послове. У цену је урачуната и накнада за наше истраживачке напоре, али се водило рачуна да не буде превисока и тиме удаљи купце. Од првих послова не очекујемо личну зараду, већ ћемо стечени новац уложити у изнајмљивање и опремање пословног простора, и наравно, истраживање и унапређивање производа, а до тада ћемо радити од куће, како би смањили издатке. Сматрамо да смо, попут наше конкуренције, урачунали у цену непредвиђене трошкове који се тичу рекламација. Идеја нам је да се бавим развојем производа и његовом продајом, али морамо да смислимо стратегију за „преживљавање” уколико дође до непредвиђених ситуација. Пошто се све више фирме баве производњом оваквих влакана, наш план Б се састоји у томе да продајемо машине

које служе да израду оваквих влакана. Као што смо и рекли, осим развоја производа, радимо и на развоју машине којом би се обухватиле све фазе израде влакана.

КОМЕНТАР:

Тим је приказао своју рачуницу и показао план зараде. Снашли су се за почетне трошкове и утврдили цену. Ситуација са ценовног аспекта је довољно јасна. Осмисли су и план Б. Свесни су да морају да имају стратегију да преживе уколико им се десе непредвиђене ситуације!!!

6. Менаџмент

Опишите свој тим

Никако немојте наводити имена чланова тима!

- Дајте број и квалификације чланова тима. Битно је увидети трајност и хармонију у тиму.
- Искуство чланова тима.
- Подела улога у тиму.
- Карактеристике вође тима.
- Квалитет осталог кадра.
- Да ли сте предвидели експанзију, и тиме повећање броја чланова тима? Ако јесте, прикажите.

За вођење тима је задужен свршени економиста са не великим, али довољним искуством од 3 године вођења приватне фирме. Тим за сада броји шесторо људи. Почетни тим, образован пре три године, чинили су творци идеје:

- *Дипломирани инжењер електротехнике, који је целу идеју о специјалном начину ткања развио у сарадњи са Индијцем, који је ад-хоц члан тима, а обојица су се школовали у САД.*
- *два физичара, са двогодишњим искуством*
- *машински инжењер за конструкцију машине за „ткање” MPF-а, који са још двоје своји колега ради на конструисању машине која би објединила све процесе израде влакана.*

Касније су се тиму придружила и два нова члана, оба свршени економисти како би идеју боље пласирали. Тим је доста млад. Осим иницијатора идеје, који је у педесетим, остали

чланови тима су у својим двадесетим и тридесетим што тиму даје довољно енергије и снаге. Даљи планови тима са експанзијом, су наравно проширење углавном са економистима, али ће се и даље пажња поклањати развоју па ће бити места и за физичаре, инжењере и остале.

КОМЕНТАР:

Јасна политика вођења и дат је преглед развоја тима, како до сада, тако и у будуће. Оно што изостаје јесте подела улога у тиму.